Ladislav Heryán, SDB

Témátka ’04

Ježíšova podobenství

s ilustracemi Klárinky Jelínkové

Salesiánská provincie
Praha

© Salesiánská provincie Praha
2004 Salesiánská provincie Praha,
Kobyliské nám. 1, 182 00 Praha 8

Pro vnitřní potřebu

Obsah

Úvod (Read first!) 4

1. Podobenství o rozsévači 7
2. Podobenství o plevelu mezi pšenicí 14
3. Podobenství o dělnících na vinici 19
4. Podobenství o ztraceném synu 23
5. Podobenství o nemilosrdném služebníku 30
6. Podobenství o farizeji a celníku 35
7. Podobenství o boháči a Lazarovi 40
8. Podobenství o deseti hřivnách 45
9. Podobenství o milosrdném Samařanu 51
10. Podobenství o ztracené ovci a dobrém pastýři 58

Úvod (Read first!)

Milí mladí přátelé,

dostávají se vám do rukou další *Témátka* jako pomůcka pro práci s dětmi na prázdninových chaloupkách a táborech. Hlavním tématem jsou tentokrát Ježíšova podobenství. Jenom v synoptických evangeliích je Ježíšových podobenství 39 (přičemž mnohá se v různých evangeliích opakují a proto je počítáme jenom jednou), a tak výběr byl docela těžký.

Možná se vám bude tato knížečka někdy zdát příliš složitá. Nebojte se jí trpělivě prokousat. Svatý Jeroným někde řekl, že Písmo svaté je sice tvrdou stravou, ale v žaludku se člověku změní ve sladký med.

Knížka není zamýšlena jako návod, jak témátka s dětmi probírat. Je spíš podkladem pro vás, abyste si každé z podobenství promysleli a promeditovali. Mějte přitom k ruce celou Bibli, a ne pouze tuto brožuru. Každý uvedený biblický odkaz vyhledejte. Vyvolá to ve vás spoustu otázek, protože Bůh není někdo, koho bychom se mohli jen tak lehce zmocnit a jen tak lehce o něm povídat, a svět, ve kterém žijeme, taky není zrovna moc jednoduchý. To věděl i Ježíš, a proto mluví v podobenstvích. Nechce nám podobenstvími něco zastřít. Naopak, chce nám Boha přebývajícího v neviditelném světle (o kterém říká, že je naším i jeho Otcem) i jeho Království pomoci pochopit a prožívat. Chce nám dokonce umožnit, abychom se s tímto Bohem skrze podobenství setkali.

Křesťanské hlásání někdy Boha zjednodušuje, zplošťuje a zasazuje do různých škatulek. Právě to lidé nám křesťanům vytýkají. Někdy jako bychom znali odpovědi na všechny otázky, ale mnohdy je to jen proto, že si skutečné otázky nechceme připustit nebo je odbudeme levnou poučkou. Při pročítání podobenství uvidíte, že vám i přes Ježíšovu snahu o Bohu zůstane mnohé skryté a nepochopitelné. Ale jsme jen lidi a Bůh je Bůh. Jedno je však jisté: Bůh nás miluje a chce spásu každého člověka.

Až se s podobenstvími seznámíte a odpovíte si na otázky, které ve vás vyvolají, teprve potom začněte přemýšlet, jak se vaše otázky dotýkají světa dětí, s kterými budete pracovat, a co je pro jejich život a momentální věk užitečné. Metodu, jak s dětmi o Ježíšových podobenstvích mluvit, musíte nalézt sami. Poté, co budete problematiku podobenství znát a zasadíte ji do kontextu vašeho života, nalézt metodu nebude tak těžké. (To říkám jako ten, kdo mnoho chaloupek a táborů vedl.) Můžete si s dětmi např. podobenství zahrát a potom si o jednotlivých rolích povídat, můžete je s dětmi znázornit výtvarně, doplnit knihou, filmem, hudbou atd.

A ještě pár slov ke knížečce. Texty podobenství jsou uvedeny podle Českého ekumenického překladu. Každé podobenství je nejprve zasazeno do kontextu, ve kterém se v evangeliu objevuje, protože ten je pro jeho výklad určující. Následuje výklad po verších a závěr. Pro chápání podobenství jako takových vám mohou napomoci dvě delší kapitoly – 1. a 9. V první kapitole (Podobenství o rozsévači) je trochu rozvedeno, proč vlastně Ježíš v podobenstvích mluví. Devátá kapitola (Podobenství o milosrdném Samařanu) vám pomůže pochopit, jak vlastně evangelia vznikala.

A na závěr ještě jedna velmi důležitá poznámka. Seriózní studium Bible vedle modlitby předpokládá dosti široké znalosti o tom, jak, proč a v jaké době její jednotlivé knihy vznikaly. Je proto vždycky nebezpečné vytrhovat biblické verše nebo celé pasáže z kontextu celého poselství nejen Nového zákona, ale i Písma svatého. Toho jsme se ovšem pojednáním o jednotlivých podobenstvích do určité míry dopustili. A v tom se skrývá jeden obrovský problém. Mnohá (ne-li všechna) podobenství do určité míry řeší otázku, proč většina Židů Ježíšovo poselství nepřijala a odmítla ho uznat jako Mesiáše. Proto jsou často původně namířena proti nim, i když my křesťané je v dnešní době aplikujeme na sebe. To nic nemění na skutečnosti, že podobenství vytržená z kontextu celého poselství Písma skrývají velice silný antisemitský náboj. Dejme si proto pozor, abychom poselství celého evangelia nefalšovali tak, jak se to již v dějinách mnohdy stalo. Šest miliónů zabitých

Ježíšových bratří v koncentračních táborech za druhé světové války hovoří za všechno.

Přeji vám hezké prázdniny a hodně radosti z dětí.

Ladislav Heryán, Praha, leden 2004

1. Podobenství o rozsévači

(Mt 13,1–23)

Text

[1]Toho dne vyšel Ježíš z domu a posadil se u moře.
[2]Shromáždil se k němu tak veliký zástup, že musel
vstoupit na loď; posadil se v ní a celý zástup stál na
břehu. [3]I mluvil k nim mnoho v podobenstvích:
„Vyšel rozsévač rozsívat. [4]Když rozsíval, padla ně-
která zrna podél cesty, a přilétli ptáci a sezobali je.
[5]Jiná padla na skalnatou půdu, kde neměla dost
země, a hned vzešla, protože nebyla hluboko v zemi.
[6]Ale když vyšlo slunce, spálilo je; a protože neměla
kořen, uschla. [7]Jiná zas padla mezi trní; trní vzrostlo
a udusilo je. [8]A jiná zrna padla do dobré země
a dala užitek, některé sto zrn, jiné šedesát a jiné tři-
cet. [9]Kdo má uši, slyš!“
[10]Učedníci k němu přistoupili a řekli: „Proč k nim
mluvíš v podobenstvích?“ [11]On jim odpověděl: „Proto-
že vám je dáno znáti tajemství království nebeského,
jim však není dáno. [12]Kdo má, tomu bude dáno
a bude mít ještě víc; ale kdo nemá, tomu bude odňato
i to, co má. [13]Proto k nim mluvím v podobenstvích,
že hledíce nevidí a slyšíce neslyší ani nechápou.
[14]A plní se na nich proroctví Izaiášovo: ‚Budete stále
poslouchat, a nepochopíte, ustavičně budete hledět,
a neuvidíte. [15]Neboť obrostlo tukem srdce tohoto lidu,
ušima nedoslýchají a oči zavřeli, takže neuvidí očima
a ušima neuslyší, srdcem nepochopí, a neobrátí se –
a já je neuzdravím.‘ [16]Blažené vaše oči, že vidí,
i vaše uši, že slyší. [17]Amen, pravím vám, že mnozí
proroci a spravedliví toužili vidět, na co vy hledíte,
ale neviděli, a slyšet, co vy slyšíte, ale neslyšeli. [18]Vy
tedy slyšte výklad podobenství o rozsévači.

[19]Pokaždé, když někdo slyší slovo o království a nechápe, přichází ten zlý a vyrve, co bylo zaseto do jeho srdce; to je ten, u koho se zaselo podél cesty. [20]U koho bylo zaseto na skalnatou půdu, to je ten, kdo slyší slovo a hned je s radostí přijímá; [21]ale nezakořenilo v něm a je nestálý: když přijde tíseň nebo pronásledování pro to slovo, hned odpadá. [22]U koho bylo zaseto do trní, to je ten, kdo slyší slovo, ale časné starosti a vábivost majetku slovo udusí, a zůstane bez úrody. [23]U koho bylo zaseto do dobré země, to je ten, kdo slovo slyší i chápe a přináší úrodu, jeden stonásobnou, druhý šedesátinásobnou, třetí třicetinásobnou."

Kontext a struktura

Celý oddíl rozdělíme na čtyři části: úvod (v. 1–3a), podobenství o rozsévači (v. 3b–9), smysl mluvy v podobenstvích (v. 10–18), alegorické vysvětlení podobenství (v. 19–23). I podobenství samotné, stejně jako jeho výklad, má přesnou strukturu (4 typy půdy – 3 špatné, jeden dobrý; vždy popis půdy – a odpovídající osud semene). Rozčlenění je proto, aby se podobenství dobře pamatovalo (něco, co se třikrát opakuje, se často objevuje např. ve vtipech nebo pohádkách; 2x je málo, 4x už je moc!).

Kontext je pro pochopení textu vždy nezbytný. Evangelium není náhodně pospojovaná skládanka, nýbrž souvislá kniha. I my všechno říkáme v určitém kontextu: to, co říkáme, navazuje (nebo reaguje) na něco, co jsme řekli (či nám bylo řečeno) předtím, přičemž se nějak jmenujeme, někým jsme, mluvíme v určitou dobu, na určitém místě a za určitých okolností... To všechno vytváří kontext toho, co momentálně říkáme, a aby nás někdo pochopil, musí tento kontext znát. Podobně je to i s chápáním určitého vymezeného textu evangelia.

Pro chápání Ježíšovy řeči v podobenstvích u Mt 13 je důležitá kapitola předchozí, kde se popisuje zjevný nezdar hlásání Božího království u Židů. Matouš píše svoje evangelium pro křesťany pocházející ze židovství. Ty ostatní Židé obviňu-

jí z toho, že věří v Ježíše jako v Mesiáše a jsou tedy heretiky. Tehdejší společnost byla náboženstvím zcela proniknuta. Snadno si tedy dovedeme představit obrovské rozkoly jak v rodinách, tak celých vesnicích a městech.

Výklad

Úvod

Úvodní verše 13. kapitoly ji spojují s předchozími spory Ježíše s farizeji ve 12. kapitole. *Ježíš vyšel z domu a ... mluvil k zástupům* mnohé věci (řecký text) *v podobenstvích*. Vcelku to znamená, že všechna podobenství kapitoly chtějí říct něco důležitého o povaze nebeského království a důvodech jeho odmítnutí i přijetí. Přestože Ježíš mluví ve verši 12,46 *k zástupům,* jeho rodina stojí *venku*. Ježíš k zástupům mluví *v domě* (z něhož ve 13,1 vychází), což jaksi spolu neladí; proto ono *venku* a *uvnitř* má silně symbolický význam. *Co to je venku a co uvnitř?* Jak se pozná, kde člověk vlastně stojí?

Ježíš je obrovským zástupem donucen jít do lodi, ale využívá dobrých akustických podmínek vody a jezerního břehu a mluví v podobenstvích. Proč? To vysvětluje později učedníkům v soukromí (v. 10–18) a jeho vysvětlení si potom vysvětlíme i my. I my často používáme mluvu v podobenstvích, zejména chceme-li někomu přiblížit něco, co není vidět nebo co se „nedá vyjádřit slovy". Je to „jako když..." – a pak už záleží na naší schopnosti se vcítit do světa druhého člověka a vyjádřit se tak, aby nám porozuměl. Ježíš byl mistr v používání obyčejných věcí každodenního života jako prostředků k vyjádření velikých duchovních pravd a skutečností.

Důvody řeči v podobenstvích

Začněme tedy nejprve tím, *proč* Ježíš mluví v podobenstvích. První odpověď je jednoduchá: chce říct, *jak* je to s nebeským královstvím, *jaké* v něm fungují mechanismy, *jak* se do něj vstupuje, *jaké* postoje to v člověku vyvolává. Království nebeské je mezi námi, *ale není vidět*. Proto je potřeba ho přiblížit tím, co vidět je: s nebeským královstvím je to *jako když...* Všechna podobenství 13. kapitoly jsou o tomto tématu. Ježíš

nechce nic o svém království skrývat, vždyť přišel právě proto, aby je hlásal! Naopak, používá veškeré svoje schopnosti, aby nám je přiblížil. Dva nejsilnější prostředky jsou právě podobenství, a také zázraky (jejich úkolem je dodat Ježíšovým slovům autoritu a zároveň ukázat, jak se ono očima neviditelné nebeské království konkrétně v životě člověka projevuje).

Je tady však veliký problém. Z otázky učedníků ve verši 10 (*Proč k nim mluvíš v podobenstvích?*) a následné Ježíšovy odpovědi (v. 11–17) se zdá, že je tomu právě naopak: jakoby Ježíš svoje poselství některým lidem tajil. Ale je tomu skutečně tak?

Matouš zde řeší jeden obrovský – snad ten největší – problém, který si jistě každý z nás již někdy položil: pokud je víra dar, proč já věřím, a můj kamarád ne? Proč někteří Židé přijali Krista a někteří ne? Odpověď by se zdála jednoduchá: *Vám je dáno znáti tajemství království nebeského, jim však není dáno. Kdo má, tomu bude dáno a bude mít ještě víc; ale kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má.* Znamená to tedy, že Bůh někomu svá tajemství odhaluje a jinému ne? Někdo, třeba já, jsem vyvolen a jiný ne? Je to spravedlivé? A může Bůh pak někomu vyčítat, že v něj neuvěřil? V teologii se tomuto problému říká problém „předurčení" (predestinace). Existuje vůbec? Jsou-li lidé vůči Ježíšovu hlásání zatvrzelí, je na vině Bůh, protože jim *nebylo dáno*, nebo oni sami, protože *obrostlo tukem srdce tohoto lidu, ušima nedoslýchají a oči zavřeli, takže neuvidí očima a ušima neuslyší, srdcem nepochopí, a neobrátí se* – a tedy je Bůh *nemůže uzdravit*?

Pokusme se odpovědět postupně, i když možná odpověď zůstane problémem nad možnosti člověka...

Ježíšova odpověď ve v. 11 (*Protože vám je dáno znáti tajemství království nebeského, jim však není dáno*) ukazuje, že se jeho slova o tajemství nebeského království dají pochopit jedině na základě milosti Boží. Tato skutečnost království existuje – ovšem zahaleně – již v přítomnosti. Potřeba Božího osvícení však nezbavuje viny ty, kdo Ježíšovo hlásání nepřijímají, jak ukazuje tvrzení v následujících verších.

Boží suverenita na jedné straně a lidská odpovědnost na druhé zůstávají v napětí. Zdá se, že právě to chce evangelista sdělit, že právě takto problém „predestinace" (vypůjčíme si znovu toto pojmenování z pozdější teologie) řeší. Je to vidět ze způsobu, jakým upravuje předlohu svého evangelia – evangelium podle Marka. Na jedné straně oproti němu zmírňuje přísnost nauky o vyvolení tím, že zdůrazňuje odpovědnost zatvrzelého člověka (*obrostlo tukem srdce tohoto lidu, ušima nedoslýchají a oči zavřeli, takže neuvidí očima a ušima neuslyší, srdcem nepochopí, a neobrátí se*), ale zároveň ani zcela nepopírá suverenitu vyvolení člověka ze strany Boha (*vám bylo dáno ... jim ne*). Možná bychom Matoušovo řešení mohli shrnout takto: pochopení a přijetí Ježíšova učení ze strany učedníků je dáno milostí Boží, nepochopení odpůrců Ježíšova učení je dáno jejich odmítáním. Proč Bůh svou milost nedává všem, tedy i těm, kdo Ježíšovo poselství odmítají, zůstává nevyřešeným tajemstvím. Musíme si uvědomit, že Matouš zde neřeší teologický problém predestinace, ale palčivý problém nevěry svých židovských bratrů v Ježíše jako Mesiáše (velice bolestně jej nesl i sv. Pavel, viz Řím 9–11, a zdá se, že ani on jej bezezbytku nevyřešil).

Podobenství tedy fungují dvojím způsobem: *Kdo má, tomu bude dáno a bude mít ještě víc; ale kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má.* Těm, kdo na Ježíšovo hlásání království odpověděli kladně, podobenství poskytují vhled stále hlubší; těm, kdo Ježíše a jeho poselství odmítli, podobenství toto poselství ještě více zastřou.

Podobenství o rozsévači

Evangelium samo nám nabízí vysvětlení tohoto podobenství ve verších 19–23. Snad nám bude stačit jen několik poznámek. Rozsévačem ve v. 19 je zřejmě samotný Ježíš, přičemž přijetí jeho slov o království je přijetím jeho osoby vůbec. Proto *když někdo slyší a nechápe* je podle kontextu důsledkem *zatvrzení srdce a nepřijímajícího postoje* posluchače. Kdo poselství přijmout *nechce*, ten je ani *nechápe*. Teprve proto, že přijmout *nechce*, přichází zlý (ptáci) a je schopen poselství vyrvat z jeho srdce. Téma pronásledování v následujících verších

20–21 je u Mt důležité (viz 5,11–12; 10,16–25), vzpomeňme na úvodní slova o kontextu; učedník proto musí vytrvat až do konce (viz 23,34–36; 24,9–13). Pokud učedník slovo *s radostí přijímá*, ale vzápětí *hned odpadá*, počáteční odpověď byla buď povrchní nebo neupřímná. Podobně učení o *časných starostech a vábivosti majetku* (v. 22) se v Ježíšově kázání objevuje častěji (6,19–23; 19,23–24), protože tyto skutečnosti jsou velkou překážkou opravdového následování.

Závěr

Když rozsévač rozsévá, nehází zrno *schválně* na cestu, na kameny nebo do trní, nýbrž na dobrou půdu. Není blázen. Proto je podobenství především podobenstvím optimistickým: nebeské království je skutečnost tak zřejmá, jako když rozsévač seje do dobré půdy a ví, že úroda jistě bude!

Existují vlastně jen dvě možnosti. Ten, kdo zvěst o království přijme a toto přijetí je tak hluboké, že vytrvá i přes pronásledování a nespojí se se zlem tohoto světa, jeho život je nesmírným požehnáním (až stonásobný užitek je toho krásnou metaforou) a ten, kdo ji přijme jen povrchně a nechá se proto odradit starostí o denní život a touze po bohatství, zapadne do našeho konzumního světa a z Ježíšova poselství bude chápat stále méně. Křesťan je buď křesťanem naplno, nebo jím vlastně není vůbec.

Dalším důležitým tématem je téma vyvolení. Nesmíme do evangelia zatahovat pozdější teologické problémy a diskuse, ale musíme si uvědomit, že problém vyvolení je zde především sporem mezi Židy. Důraz zde není kladen na tajemství vyvolení (to přenechejme Bohu), ale na skutečné následování Krista. Nebudeme-li skutečně Kristovými následovníky, začne se v nás zabydlovat sektářské posuzování („my jsme ti lepší“), či obviňování Boha nebo naopak těch, kdo v něj nevěří.

A ještě jeden důležitý prvek. Semeno vždy přinese plody (srov. Iz 55,10–11). Ježíš však od nás nevyžaduje *slepou* víru. Chce, aby jeho hlásání bylo pro nás *přijatelné*. Proto ukazuje na zcela konkrétním případě *rostoucího semene*, že Boží království je něco naprosto přirozeného tam, kde je *skutečně* usku-

tečňována Boží vůle. Je důležité to *slyšet* a *pochopit*. Víra je *nejenom darem, milostí,* ale je závislá také na tom, zda posluchač již *předem slyšel a chápal*: *Proto* k nim mluvím v podobenstvích, *že* hledíce nevidí a slyšíce neslyší ani nechápou. A naopak: Blažené vaše oči, *že* vidí, i vaše uši, *že* slyší. Bůh nepožaduje slepou víru; chce, abychom jej *chápali*. Pokaždé, když někdo slyší slovo o království a *nechápe*, přichází ten zlý.

Použitá literatura

M. LIMBECK, *Matthäus-Evangelium,* SKK NT 1, Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1986, str. 177–182.

D. A. HAGNER, *Matthew 1–13*, WBC 33A, Word Books, Dallas 1993, str. 360–381.

D. J. HARRINGTON, *Evangelium podle Matouše,* Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2003, str. 220–229.

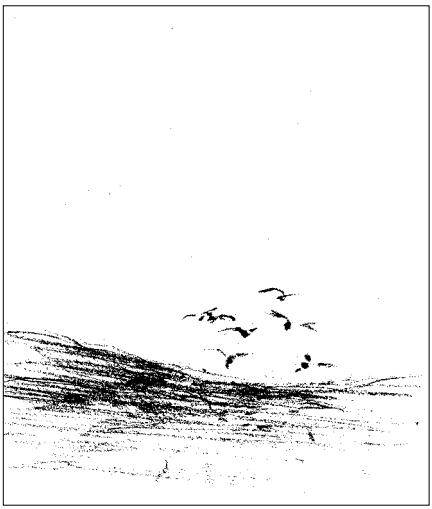

2. Podobenství o plevelu mezi pšenicí

(Mt 13,24–30.36–43)

Text

24Předložil jim jiné podobenství: „S královstvím nebeským je to tak, jako když jeden člověk zasel dobré semeno na svém poli. 25Když však lidé spali, přišel jeho nepřítel, nasel plevel do pšenice a odešel. 26Když vyrostlo stéblo a nasadilo na klas, tu se ukázal i plevel. 27Přišli sluhové toho hospodáře a řekli mu: ‚Pane, cožpak jsi nezasel na svém poli dobré semeno? Kde se vzal plevel?‘ 28On jim odpověděl: ‚To udělal nepřítel.‘ Sluhové mu řeknou: ‚Máme jít a plevel vytrhat?‘ 29On však odpoví: ‚Ne, protože při trhání plevele byste vyrvali z kořenů i pšenici. 30Nechte, ať spolu roste obojí až do žně; a v čas žně řeknu žencům: Seberte nejprve plevel a svažte jej do otýpek k spálení, ale pšenici shromážděte do mé stodoly.‘“

36Potom opustil zástupy a vešel do domu. Učedníci za ním přišli a řekli mu: „Vylož nám to podobenství o plevelu na poli!“ 37On jim odpověděl: „Rozsévač, který rozsívá dobré semeno, je Syn člověka 38a pole je tento svět. Dobré semeno, to jsou synové království, plevel jsou synové toho zlého; 39nepřítel, který jej nasel, je ďábel. Žeň je skonání věku a ženci jsou andělé. 40Tak jako se tedy sbírá plevel a pálí ohněm, tak bude i při skonání věku. 41Syn člověka pošle své anděly, ti vyberou z jeho království každé pohoršení a každého, kdo se dopouští nepravosti, 42a hodí je do ohnivé pece; tam bude pláč a skřípění zubů. 43Tehdy spravedliví zazáří jako slunce v království svého Otce. Kdo má uši, slyš!“

Kontext a struktura

I toto podobenství má o několik veršů dál alegorickou interpretaci. Než k ní dojde, Ježíš po dvou dalších podobenstvích propouští zástupy, neboť výklad tajemství tohoto podobenství zjevně vyžaduje soukromí. Jeho hlavním tématem je odpověď na otázku: je-li hlásané Boží království zde, jak je možné, že ve světě existuje zlo? Přišlo-li s Mesiášem jeho království, jak to, že nenastal okamžitě i poslední soud? A další otázka: jak to, že někteří Židé evangelium přijímají a jiní ne? Jak my (Matoušovi) křesťané máme reagovat na tuto skutečnost? Podobenství radí k trpělivosti a snášenlivosti. Díky schématu „podobenství – alegorické vysvětlení" je tedy pojednání členěno do dvou oddílů, v. 24–30 a v. 36–43.

Podobenství dále rozvíjí předchozí přirovnání o rozsévači. Dobré semeno do dobré půdy je sice zaseto, ale *jeho nepřítel nasel do pšenice plevel*. Vidíme, jak je pro správné chápání znovu důležitý kontext našeho podobenství. Pokud se v podobenství o rozsévači jednalo o problematiku vyvolení (či přijetí ze strany) některých Židů – jak se s touto situací vyrovnat dále? Jak se máme i my vyrovnat se skutečností tolikerého zla jak v našich křesťanských komunitách, tak i mimo ně?

Výklad

Ježíš začíná slovy *s královstvím nebeským je to tak, jako když jeden člověk...* Proč? Řekne-li Ježíš, že se nebeské království přiblížilo (Mt 4,17), jaké představy o království to vyvolalo v myslích jeho židovských posluchačů, si můžeme přečíst např. v Ex 15,1–18; Ž 47 či Za 14,8–11.16. Židé si museli nebeské království představovat jako neomezenou Boží světovou vládu, kde všichni nepřátelé budou zničeni či podrobeni, a kde oni budou jejími zástupci. Ježíšova představa je tedy musela hluboce zklamat, nebo alespoň vyvolat spoustu otazníků.

Začněme u Ježíšova obrazu, který je velice názorný a vysvětluje se sám. Pole se nestalo takovým, jakým je jeho pán chtěl mít. Plevel (řecky *zizanion*, koukol) když roste, je nerozeznatelný od pšenice. Pokud bychom jej chtěli vytrhat, mohli bychom se splést a vytrhat i pšenici. Teprve až vyroste, pozná

se podle plodů, co je co. Jenže ani tehdy se nedá odstranit, protože mezitím již obě rostliny prorostly svými kořeny. Je třeba počkat až do žní... Jakékoli násilí tedy odporuje Boží vůli. Dobro nelze podporovat násilným vykořeňováním zla. Navíc, my lidé nejsme schopni zlo v jeho počátcích ani plně rozeznat od dobra.

Námitka je nasnadě: a to máme nechat tak?

Tato námitka by byla oprávněná, pokud bychom za stav nebeského království byli odpovědni *my* lidé a pokud by bylo v *našich* možnostech sjednávat nápravu. Takto se však věci nemají. Jednak je království nebeské *královstvím Syna člověka* (13,41; 16,28), a jednak jeho růst na nás nezáleží: i když je zprvu maličké jako hořčičné zrnko, bude velkým stromem (13,31–32, všimněme si tedy obrovského kontrastu mezi nepatrnými počátky a nesmírnými výsledky) a je jako kvas, působící nezávisle na člověku, sám ze své vlastní povahy (13,33). Nechme jej takto růst skrze nás díky svou připraveností žít podle jeho vlastních zákonů. To od nás vyžaduje především *důvěru*, i když je kolem zlo, protože i zlo má právo na existenci (srov. Mt 5,45!). To nás však neopravňuje nežít dobře (13,41), stejně tak jako by bylo příliš málo se pro království nebeské rozhodnout ze strachu (13,44); království Boží musíme hledat (13,45–46).

Nyní ještě několik poznámek k lepšímu pochopení některých obtížnějších veršů:

Otázka učedníků ve v. 36 směřuje k objasnění, proč se poslední soud a s ním definitivní příchod Božího království opožďuje.

Vysvětlování podobenství ve v. 37–39 začíná identifikací sedmi klíčových prvků, zatímco zbytek zůstává nejasný, např. „spánek“ (v. 25) znamená nevinnost, nebo naopak nedbalost při bdění? A předčasné vytrhávání plevele může mínit církevní disciplínu? Neměli bychom se pokoušet tyto prvky vysvětlovat, protože pro pochopení podobenství nejsou důležité. *Syn člověka* je Ježíš sám. *Tento svět* není církev, ale pojem ukazující na rozšíření církve ve světě. *Synové království* jsou ti, co přísluší království (podobně *synové toho zlého*); v rabínské literatuře *pšenice a plevel* označuje *Židy a pohany*. *Ten zlý* srov.

13,19 (ptáci zobající semeno). *Ďábel* se u Matouše objevuje 4x ve spojení s Ježíšovým pokušením a 1x v závěrečné apokalyptické řeči, i zde ve spojení s ohněm posledního soudu (25,41). *Žeň* je metafora soudu (Joel 3,13; Jr 51,53) na konci věku, přičemž Boží vůli budou vykonávat *andělé*.

Popis soudu ve v. 40–43 používá obrazů židovské apokalyptiky, v té době běžných. Tyto obrazy nám často nahánějí strach, a proto si musíme vysvětlit, jak vznikly. V rozmezí asi 200 let mezi sepsáním poslední knihy SZ (Daniel) a první NZ (1. Soluňanům) se v souvislosti s nadále neudržitelnou politicko-nábožensko-ekonomickou situací Palestiny objevila spousta spisů ohlašujících konec světa (protože „takhle už to přece nemůže jít dál"). Právě kniha Daniel je jejich hlavní inspirací. Ta je dále a dále rozváděna do mnohdy hrůzostrašných obrazů. Jak takové obrazy vznikaly? Např. *a hodí je do ohnivé pece* je doslovným citátem z Dn 3,6. Tato ohnivá pec (nebo také *ohnivé peklo* Mt 5,22, či *věčný oheň* Mt 18,8) je obrazem pro řecké *geenna* (latinsky *gehenna*). Jak tento obraz vznikl? Na západní straně Jeruzaléma je hluboké údolí *Hinnon*, od něhož je slovo odvozeno. Zde se za pohanských dob přinášely lidské oběti a později pálily jeruzalémské odpadky. Oheň a zápach se tak staly symbolem pro peklo, *gehennu*. Apokalyptické knihy jsou podobných obrazů plné (srov. knihu Zjevení). Jejich úmyslem však nikdy není *vyhrožovat*, nýbrž *posilovat v naději*. Bůh není nepřítelem člověka a chce jej především spasit, tj. osvobodit ode všeho zla a umožnit mu žít plným životem! *Spravedliví zazáří jako slunce* je téměř doslovný popis jako u Ježíšova proměnění v 17,2 (srov. Dn 12,3), kde evangelista popisuje nebeské *království jejich Otce* v plnosti.

Závěr

I přes Ježíšovo ohlášení, že eschatologické království již začalo, zlí i dobří žijí společně. Výsledkem může být zmatená situace, kdy právě oni zlí v našem světě prosperují a spravedliví trpí. Avšak nejednoznačnost našeho času je pouze dočasná.

Poselství o trpělivé snášenlivosti a o tom, že vyřizování účtů se má přenechat Bohu, je aktuální i dnes. Pro svět, v němž se

odehrává tolik konfliktů, jež mají náboženské, rasové, národnostní a jiné příčiny, je to moudrá rada. Protože křesťané a Židé usilují o pozitivnější a důvěryhodnější vztahy, je Matoušovo poselství přinejmenším prvním krůčkem na cestě k znovuobjevení plnějšího a adekvátnějšího přístupu načrtnutého Pavlem v Řím 11.

My se můžeme učit druhé nesoudit a důvěřovat Bohu. Teprve na konci se uvidí, které zlo je opravdu zlo, a které dobro je skutečně dobro.

Použitá literatura

M. LIMBECK, *Matthäus-Evangelium,* SKK NT 1, Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1986, str. 189–193.

D. A. HAGNER, *Matthew 1–13,* WBC 33A, Word Books, Dallas 1993, str. 381–384, 391–395.

D. J. HARRINGTON, *Evangelium podle Matouše,* Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2003, str. 237.

3. Podobenství o dělnících na vinici

(Mt 20,1–16)

Text

[1]„Neboť s královstvím nebeským je to tak, jako když jeden hospodář hned ráno vyšel najmout dělníky na svou vinici. [2]Smluvil s dělníky denár na den a poslal je na vinici. [3]Když znovu vyšel o deváté hodině, viděl jak jiní stojí nečinně na trhu, [4]a řekl jim: ‚Jděte i vy na mou vinici, a já vám dám, co bude spravedlivé.‘ [5]Oni šli. Vyšel opět kolem poledne i kolem třetí hodiny odpoledne a učinil právě tak. [6]Když vyšel kolem páté hodiny odpoledne, našel tam další, jak tam stojí, a řekl jim: ‚Co tu stojíte celý den nečinně?‘ [7]Odpovědí mu: ‚Nikdo nás nenajal.‘ On jim řekne: ‚Jděte i vy na mou vinici‘.

[8]Když byl večer, řekl pán vinice svému správci: ‚Zavolej dělníky a vyplať jim mzdu, a to od posledního k prvním!‘ [9]Tak přišli ti, kteří pracovali od pěti odpoledne, a každý dostal denár. [10]Když přišli ti první, měli za to, že dostanou víc; ale i oni dostali po denáru. [11]Vzali ho a reptali proti hospodáři: [12]‚Tihle poslední dělali jedinou hodinu, a tys jim dal stejně jako nám, kteří jsme nesli tíhu dne a vedro!‘ [13]On však odpověděl jednomu z nich: ‚Příteli, nekřivdím ti! Nesmluvil jsi se mnou denár za den? [14]Vezmi si, co ti patří, a jdi! Já chci tomu poslednímu dát jako tobě; [15]nemohu si se svým majetkem udělat co chci? Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?‘

[16]Tak budou poslední první a první poslední.“

Kontext a struktura

V předchozím kontextu Matouš vypráví o bohatém mládenci, který nebyl schopný všechno *opustit a následovat* Ježíše (Mt 19,16–22). Po Ježíšově poučení, jak těžké je bohatým vejít do nebeského království, se Petr zeptá: *Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou! Co tedy budeme mít?* (19,27). Ježíš sice odpoví (19,28–30), avšak potom pokračuje dál a na základě poslední věty své odpovědi, *Mnozí první budou poslední a poslední první*, dává odpovědi o odměně ještě nový rozměr prostřednictvím našeho podobenství, které tuto poslední větu živě ilustruje. Je to jasně vidět z prvního slova: *Neboť* s královstvím nebeským je to tak... (20,1). Věta *Mnozí první budou poslední a poslední první* se v evangeliích objevuje i v jiných souvislostech (srov. Mt 19,30; 20,16; Mk 10,31; Lk 13,30), a proto ji Matoušovo podobenství zde dává zcela zvláštní interpretaci: *Tak* budou poslední první a první poslední (20,16).

Výklad

Počáteční větu (v. 1) můžeme parafrázovat takto: S královstvím nebeským je to tak, jako s tímto příběhem. Pozadím k pochopení výkladu podobenství je známý SZ obraz vinice jako symbolu Izraele, viz např. Iz 5,1–7, s jejímž obrazem je spojena myšlenka posledního soudu: Hospodin je její pán, na závěr podobenství přijde účtování (ovšem uvidíme jaké...).

Tak jako Ježíš „najal" učedníky pro své království, i hospodář najímá za úsvitu dělníky. Jeden denár, který si smluví, je tehdejší průměrná mzda za jeden pracovní den. Postupně se vydává na tržiště a najímá i další skupiny po tříhodinových intervalech. Zdá se, že práci je nutno do večera skončit a pán zcela „nesmyslně" najímá poslední skupinu hodinu před skončením pracovní doby; tato urgence ukazuje na urgenci práce pro Boží království a napovídá, že vyplácení mzdy má být symbolem posledního soudu.

Podobenství je tradičně nazýváno podobenstvím „o dělnících na vinici". Ti však ve skutečnosti tvoří jen protihráče k ústřední postavě hospodáře/pána. Někteří autoři je proto

nadepisují „o dobrém zaměstnavateli“ nebo „o zaměstnavateli, který jedná se všemi stejně dobře“. V pozadí podobenství je tedy ztotožnění zaměstnavatele s Bohem; posledně najatí odpovídají celníkům a hříšníkům, kteří zareagovali na setkání s Ježíšem změnou svého života. První najatí jsou ti, kdo od počátku dodržují své náboženské povinnosti, jako zákoníci a farizejové. (Je však třeba znovu připomenout, že bychom tyto alegorizace neměli příliš přehánět.)

Zastavme se nyní u poslední skupiny: *Co tu stojíte celý den nečinně?* Nejedná se o lidi líné: *Nikdo nás nenajal.* Dialog (který u předchozích skupin schází) chce zdůraznit, že se jedná o lidi *odmítnuté jinými zaměstnavateli* jako *nehodné*. Tito „poslední“ jsou podobní prostitutkám a celníkům z Mt 21,31. Pán dokonce i ty, které jiní nechtějí, posílá na svou vinici: *Jděte i vy* (v řečtině ve významu *jděte dokonce i vy*)! Právě tito poslední nabudou v podobenství ústředního postavení (srov. verše 8–9,12,14,16).

Pán dodrží zákon a večer vyplácí denní mzdu (srov. Lev 19,13). Vyplácení začíná od posledních (jinak by se ti první nemohli dovědět, kolik poslední dostali). Když první vidí, že poslední dostávají denár, očekávají, že dostanou proporcionálně více, než bylo smluveno na počátku s nimi. Ale *i oni* (v řečtině: *dokonce i oni*) dostávají po denáru a nic víc, a pociťují to jako velkou nespravedlnost, podobně jako starší syn v podobenství o marnotratném synu. Odpověď je překvapivá již oslovením: *Příteli! Já chci dát* i tomu poslednímu *jako tobě*! Závidíš, že *jsem dobrý*?

Vrátíme-li se tam, kde jsme začali, Ježíš bohatému mladíkovi v Mt 19,16–22 říká: *Jediný* (tj.Bůh) *je dobrý!* V našem podobenství pán říká: *Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?*, přičemž v řečtině jsou slova *jsem dobrý* velice silně zdůrazněna (*já jsem ten, který je dobrý*). Podobenství je tedy o dobrotě, neboli milosrdenství Božím. Závist a zdůrazňování spravedlnosti ze strany prvních dělníků stojí v ostrém kontrastu k Boží milosti.

Poslední verš 20,16 znovu opakuje verš, který celé podobenství uvádí, Mt 19,30, avšak nyní v obráceném pořadí: *Tak*

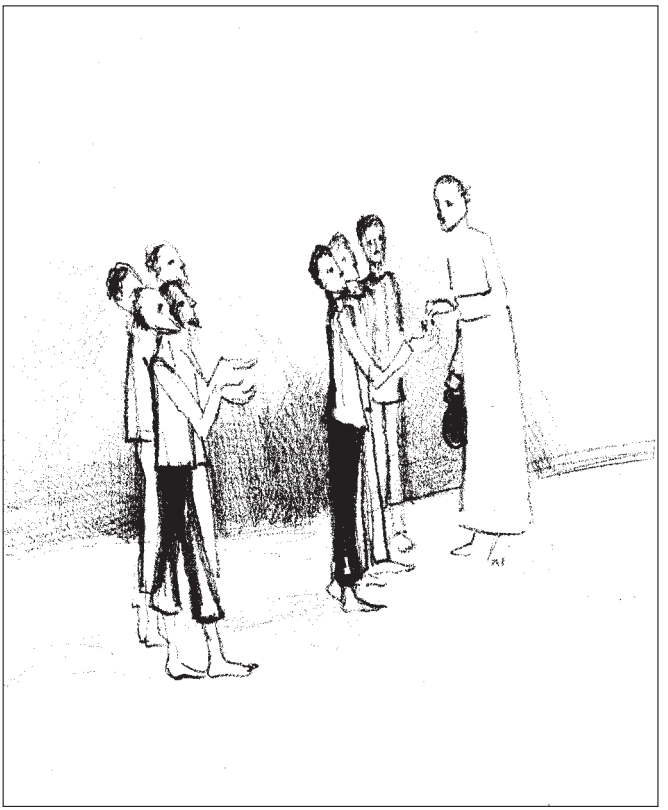

budou poslední první a první poslední (zatímco v 19,30 Ježíš říká: *Mnozí první budou poslední a poslední první*). Učedníci zcela jistě zprvu identifikovali samy sebe s těmi, kdo pracovali celý den (stačí si přečíst 19,27–30); avšak oni *poslední* nejsou posledními ve smyslu *poslední, co přišli*, ale posledními ve smyslu *nehodní*. Tato skutečnost rovněž podtrhuje nesmyslnost otázky učedníků v 19,27: *Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou! Co tedy budeme mít?* Boží milost však platí i těm nejposlednějším.

Závěr

Podobenství obhajuje Ježíšův zvláštní zájem o lidi na okraji židovské společnosti (*přítel celníků a hříšníků*, Mt 11,19). Příčinou opakující se stížnosti na jeho působení byl styk s pochybnými lidmi, což on nikdy nepopíral (*Nepřišel jsem povolat spravedlivé, ale hříšníky*, Mt 9,13). Pokud je nebeské království založeno na milosti, nelze se zaměřovat na to, že budeme „za odměnu" výše než druzí. I když by tyto rozdíly mohly být reálné (srov. Mt 5,19; 10,41–42; 19,28), ve srovnání se společnou odměnou v Božím království tyto rozdíly ve skutečnosti neznamenají nic. Podobenství je zaměřeno na ty poslední, nikoli na ty první.

Kritika těch, s nimiž se Ježíš stýkal, pokračovala (a stále pokračuje) i po jeho smrti. Právě podobenství o dobrém zaměstnavateli poskytovalo matoušovské obci prostředky k obhajobě Ježíše proti těmto obviněním a důvod pro přijímání *celníků a hříšníků* do svého společenství. Spoléhání na Boží velkodušnost by však nemělo zastřít potřebu nést „tíhu dne i horko" (20,12). Je potřeba uznat Boží spravedlnost, abychom mohli ocenit i Boží milosrdenství.

Použitá literatura

D. A. HAGNER, *Matthew 14–28*, WBC 33B, Word Books, Dallas 1993, str. 569–573.

D. J. HARRINGTON, *Evangelium podle Matouše*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2003, str. 312–313.

4. Podobenství o ztraceném synu

(Lk 15,11–32)

Text

[11]Řekl také: „Jeden člověk měl dva syny. [12]Ten mladší řekl otci: ‚Otče, dej mi díl majetku, který na mne připadá.‘ On jim rozdělil své jmění. [13]Po nemnoha dnech mladší syn všechno zpeněžil, odešel do daleké země a tam rozmařilým životem svůj majetek rozházel. [14]A když už všechno utratil, nastal v té zemi veliký hlad a on začal mít nouzi. [15]Šel a uchytil se u jednoho občana té země; ten ho poslal na pole pást vepře. [16]A byl by si chtěl naplnit žaludek slupkami, které žrali vepři, ale ani ty nedostával. [17]Tu šel do sebe a řekl: ‚Jak mnoho nádeníků u mého otce má chleba nazbyt, a já tu hynu hladem! [18]Vstanu, půjdu k svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. [19]Nejsem už hoden nazývat se tvým synem; přijmi mne jako jednoho ze svých nádeníků.‘ [20]I vstal a šel k svému otci.

Když ještě byl daleko, otec ho spatřil a hnut lítostí běžel k němu, objal ho a políbil. [21]Syn mu řekl: ‚Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem.‘ [22]Ale otec rozkázal svým služebníkům: ‚Přineste ihned nejlepší oděv a oblečte ho; dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy. [23]Přiveďte vykrmené tele, zabijte je, hodujme a buďme veselí, [24]protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.‘ A začali se veselit.

[25]Starší syn byl právě na poli. Když se vracel a byl už blízko domu, uslyšel hudbu a tanec. [26]Zavolal si jednoho ze služebníků a ptal se ho, co to má znamenat. [27]On mu odpověděl: Vrátil se tvůj bratr,

a tvůj otec dal zabít vykrmené tele, že ho zase má doma živého a zdravého.‘ [28]I rozhněval se a nechtěl jít dovnitř. Otec vyšel a domlouval mu. [29]Ale on mu odpověděl: ‚Tolik let už ti sloužím a nikdy jsem neporušil žádný tvůj příkaz; a mně jsi nikdy nedal ani kůzle, abych se poveselil se svými přáteli. [30]Ale když přišel tenhle tvůj syn, který s děvkami prohýřil tvé jmění, dal jsi pro něho zabít vykrmené tele.‘ [31]On mu řekl: ‚Synu, ty jsi stále se mnou a všecko, co mám, je tvé. [32]Ale máme proč se veselit a radovat, poněvadž tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.‘“

Kontext a struktura

15. kapitola Lukášova evangelia je vlastně trojím podobenstvím *o ztracených* (viz *pověděl jim toto podobenství*, v. 3) a Božím milosrdenství vůči nim. Lukáš podobenstvími reaguje na reptání farizejů a zákoníků: *On přijímá hříšníky a jí s nimi!* (v. 3). Totiž *do jeho blízkosti přicházeli samí celníci a hříšníci, aby ho slyšeli* (v. 1). Pokud člověk jedl s hříšníky, byl podle farizejského chápání jedním z nich. Všechna podobenství mají podobnou stavbu. Vždy je někdo (nebo něco – ovečka, peníz, syn) ztracen, usilovně hledán a nalezen, což vyvolává velikou radost, svolají se přátelé a jde se slavit (*...vezme ovečku s radostí na ramena, svolá sousedy a společně se radují*, srov. v. 5–7; *...když žena nalezne stříbrnou minci, svolá sousedky a radují se*, srov. v. 9; *když se syn vrátí, otec svolá obyvatele domu, radují se a vystrojí hostinu, protože se syn ztratil, a zase je nalezen*, srov. v. 23–24). Lukáš v prvních dvou verších kapitoly staví do ostrého kontrastu touhu hříšníků přiblížit se k Ježíšovi a reptání farizejů a zákoníků.

Samotné podobenství o ztraceném (či marnotratném) synu (jak zní zavedený název), by se spíše mělo jmenovat podobenstvím o milosrdném otci. Synové jsou totiž dva, přičemž i ten druhý hraje v příběhu důležitou úlohu. Ten je možno rozdělit do tří částí: odchod a osud mladšího syna, otec a mladší syn, otec a starší syn. Setkání otce s jednotlivými syny jsou

vystavěna podle podobného schématu a jsou protikladná. Lukáš zde vyjadřuje jádro své teologie: Otcova milosrdná láska k hříšníkovi a touha všechny spasit. Postava otce stojí ve středu vyprávění a celé je sjednocuje. Pouť mladšího syna – jeho odchod z otcova domu, morální úpadek, etapy jeho obrácení (*šel do sebe*, v. 17; *vstanu, půjdu k svému otci*, v. 18) jsou popsány do detailů s úmyslem, aby zde každý mohl rozpoznat své vlastní oddálení od Boha. Obraz staršího syna odpovídá obrazu, který evangelista má o farizejovi, jako symbol křesťana, který se považuje za spravedlivého; ten, kdo spontánně soudí druhého, má k němu mít stejně bezmeznou lásku, jakou má Otec ke všem lidem. Tato láska chrání před povýšeností a udržuje v člověku vědomí, že vlastní spása je vždy nezaslouženým Božím darem.

Ježíš se zde obrací ke *spravedlivým* Izraele (nikoli nutně jen k farizejům), kteří se cítí uraženi tím, že Boží *spravedlnost* nabízí své království i těm, kdo si je nezasluhují. Jak ukazuje konec podobenství, konflikt zůstává otevřen: podle Boží logiky je i spravedlivý volán k obrácení. Učiní to?

Výklad

Vyprávění navazuje na předchozí dvě podobenství prostým *Řekl také*, přičemž jsou stručně představeni aktéři příběhu (v. 11). První část podobenství popisuje postupné vzdálení se mladšího syna z domu. Zpočátku na tom není nic divného – je normální, že mladší syn odchází za svou existencí do ciziny (Palestina byla velice chudá a 4/5 Židů žilo v cizině), protože dědictví otcovského domu podle práva příslušelo prvorozenému (v. 12). Syn zpeněžený majetek rozhází (v. 13; není řečeno, že s děvkami, jak říká starší syn ve v. 30, který ho nenávidí). Větším hříchem než rozmařilý život je to, že rozházel otcovský majetek, čímž před otcem ztrácí veškerá práva. K osobní synově katastrofě se navíc přidá katastrofa přírodní (v. 14), boj o přežití jej vede až k odpadu od Zákona a svého náboženství, v. 15. Občan chovající vepře musí být pohan, pase prasata, které jsou podle Zákona tím nejnečistějším zvířetem, Lv 11,7; jeden rabínský výrok říká: *proklet je ten, kdo*

chová prasata. Pro hluboký morální i náboženský úpadek chlapce nemohl Ježíš zvolit výstižnější obraz. Vrchol degradace pak dokončuje verš 16.

Celá tato první část příběhu je líčena takovými barvami, aby vyjádřila naprostý rozklad chlapce. Cesta představuje vyhnanství daleko od Boha, bída připomíná ztrátu důstojnosti člověka, který je přece stvořen k obrazu Božímu, styk s vepři je symbolem smrti, kterou působí hřích.

Jedno rabínské přísloví říká: *Izraelité se obrátí teprve tehdy, budou-li muset jíst slupky.* Teprve tehdy, až chlapec dopadne na úplné dno, začíná proces obrácení, v. 17. *Jde do sebe.* Prozatím svou situaci pouze srovnává se situací otcových nádeníků. Postupně si uvědomuje svůj hřích, kdy v kontextu Boží smlouvy rozbití lidských vztahů je i rozbitím vztahu k Bohu (v. 18–19). Ví, že si již vůči svému otci nemůže nárokovat vůbec žádné právo a chce alespoň být pouhým nádeníkem. Syn zde představuje velice dobře situaci člověka hříšníka, který nemá co nabídnout a ví, že musí všechno očekávat od druhých (srov. Lk 18,13).

Slovo za slovem uskutečňuje vše, k čemu ve svém přemýšlení dospěl, v. 20. Tento verš je jedním z nejdojemnějších v Písmu. Celá pozornost je soustředěna na otce, od něhož vychází veškerá iniciativa:

- Vidí ho zdaleka. Nikdy ho totiž nepřestal milovat jako svého syna a vyhlížet na zápraží.
- Je hluboce pohnut (řecké sloveso *esplagchnisthé* vyjadřuje mateřskou milosrdnou lásku Jahveho, *rachamim*, kterou chová k chudým, a kterou miluje i Ježíš).
- Dá se do běhu, což je chování vzhledem k věku a vážnosti naprosto nevhodné.
- Vrhá se synovi kolem krku a tak mu zabrání, aby se ponížil a vrhl se mu k nohám.
- Políbí ho na znamení odpuštění (2Sam 14,33) a společenství, aniž by dbal na to, že je díky kontaktu s pohany a vepři nečistý. Láska je bezmezná a nezištná, překračující všechny zákony a pravidla.

Syn začíná s připraveným vyznáním (v. 21), ale otec jej nenechá vyznání dokončit (*přijmi mě jako jednoho ze svých nádeníků* je zbytečné...). Je znovu přijat jako syn (v. 22). *Dlouhý oblek* (řecky *stolé*) je slavnostním oblekem, který má uctít hosta nebo vyjádřit jeho důstojnost jako syna; *prsten* je zřejmě prstenem pečetním, a tedy je mu vrácena autorita a moc, které z postavení syna vyplývají; *obuv* je znamením svobodného člověka (otroci chodili bosí). Radost a společenství vyjadřuje následná hostina (v. 23), podobně jako v předchozích dvou podobenstvích, vyjímečnost je podtržena *vykrmeným* teletem.

První část příběhu (v. 24, stejně jako druhá, v. 32) je uzavřena refrénem. V židovství Ježíšovy doby je konverze synonymem pokání a osobní námahy (posty, almužny), aby se tak ukázala její upřímnost; pro Ježíše je konverze v podstatě radostí, která tryská ze setkání s odpouštějícím Bohem. Příběh ukazuje etapy, kterými hříšník musí projít: uvědomit si hřích a otevřít se z hloubi své bídy Bohu. V tomto postoji jej Bůh může naplnit. Lukáš pomocí mnohých detailů popisuje lásku Boží k člověku. Otcova dobrota by se mohla zdát přehnaná a slabošská, ale je naopak obrazem jeho svrchovanosti a absolutní svobody. Tato láska syna, *který byl mrtev*, znovu vzkřísí.

Na scénu však vstupuje starší syn, v. 25, a začíná poslední část příběhu. Nechybí kontrast mezi jeho věrnou prací na poli – a hudbou a veselím. Jeden služebník mu referuje (v. 25–26) jako někdo, kdo se celé věci neúčastní. Návrat mladšího syna působí řadu kontrastů (v. 28): soucit otce – hněv bratra; bratr odmítá vstoupit – otec vychází ven a naléhavě mu domlouvá (jak je vidět z řeckého slovesa, které je v imperfektu). Synův hněv je pochopitelný (srov. Ž 37,7), avšak je třeba začít myslet jinak(!): ztracený se vrátil, otec přijímá hříšníka. Syn však začíná otci (neslušně a bez oslovení) vyčítat a vypočítávat své zásluhy (v. 29): věrnost (*nikdy jsem neporušil žádný tvůj příkaz*) a poctivou službu (*tolik let ti sloužím*, řecké sloveso *doulein* obsahuje odstín *pracovat jako otrok*). Pro Lukáše je to však obrazem farizejské zbožnosti (srov. 18,9n) a určitým druhem zbožnosti křesťanské.

Typ dokonalosti, kterou starší syn prožívá, mu brání vstoupit do otcova myšlení, založeném na nezištné lásce. Jeho starost o mladšího syna mu připadá přehnaná a nespravedlivá. Tato otcova láska však v něm odhaluje žárlivost a falešný vztah, který k otci měl: nemiloval otce, nýbrž poslouchal pána. Ano, bylo zabito tele a slaví se. Ale dal vůbec někdy starší syn otci ke slavení příležitost? Miloval ho vůbec někdy? Ježíš se s podobnou mentalitou, která kritizuje jeho postoj k vyloučeným a hříšníkům, setkává často (srov. Mt 20,12 z předchozího podobenství). Postoj staršího syna vede až k nenávisti, rozdělení a pohrdání, už jej neuznává jako svého bratra (*tenhle tvůj syn!*, v. 30). Otcův tón je však opačný, plný citu: *Synu* (v. 31, v řečtině: *dítě!*), *ty* jsi stále se mnou! (zájmeno *ty* je v řeckém textu navíc, aby tak byla zdůrazněna otcova láska k synovi). Chápe synův hněv a nevyčítá mu jej, ale rovněž mu připomíná, že vedle právních svazků jsou i svazky rodinné. Avšak není v této věrnosti zbožného člověka nebezpečí, že zapomene, že tato věrnost je milostí a nikoli prostředkem pro zaslouženou odměnu? Ježíš přináší do vztahů novou logiku, proto je třeba *se veselit a radovat*. Na agresivní *tento tvůj syn* otec odpovídá *tento tvůj bratr*... Starší bratr se nesmí stát ve jménu vlastní svatosti soudcem mladšího! Pokud otcovu logiku pochopí, půjde slavit se svým bratrem i se svým otcem.

Závěr

Pochopí starší syn otcovu logiku? Odpověď si musí dát čtenář sám, protože možná je tím starším bratrem právě on. Případ v našich kostelích možná častější, než si myslíme...

Důležitost tohoto podobenství spočívá rovněž v tom, že se jedná o jediný text, v němž Ježíš nejen říká, že *musí* hledat ty, kdo jsou ztraceni, ale dlouze vysvětluje, jaká nutnost zrodila a vedla jeho poslání. Řecký text ve verši 32 doslova říká *bylo nutné* se radovat i veselit. Tato potřeba milosrdenství vůči hříšníkům atd. nemá jiné vysvětlení než lásku, která nemůže být ničím menším než láskou do naprosté krajnosti. Pouze neustálou meditací tohoto podobenství je možné vstoupit do paradoxní logiky Božích cest.

Použitá literatura

G. ROSSÉ, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Città Nuova, Roma 1995, str. 606–616.

J.-N. ALETTI, *Il racconto come teologia. Studio narrativo del terzo Vangelo e del libro degli Atti degli Apostoli*, Edizioni Dehoniane, Roma 1996, str. 204–205.

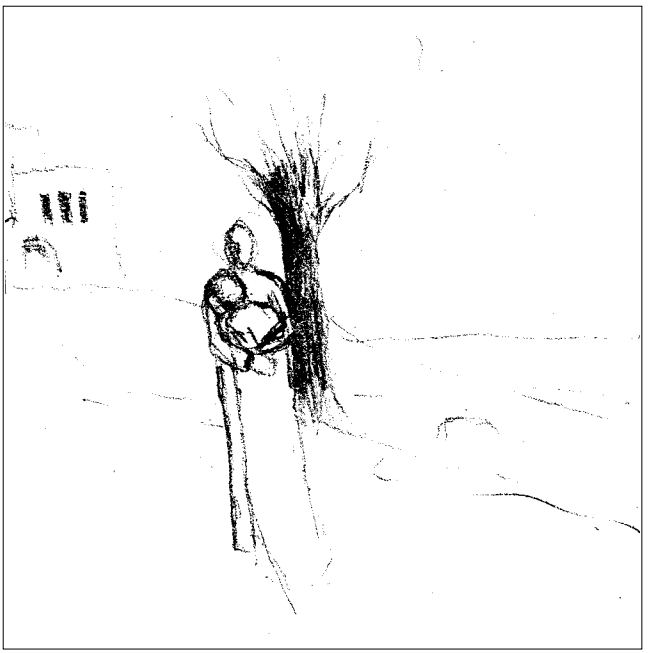

5. Podobenství o nemilosrdném služebníku

(Mt 18,23–35)

Text

([21]Tehdy přistoupil Petr k Ježíšovi a řekl mu: „Pane, kolikrát mám odpustit svému bratru, když proti mně zhřeší? Snad až sedmkrát?“ [22]Ježíš mu odpověděl: „Pravím ti, ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedmkrát.“)

[23]„S královstvím nebeským je to tak, jako když se jeden král rozhodl vyžádat účty od svých služebníků. [24]Když začal účtovat, přivedli mu jednoho, který mu byl dlužen mnoho tisíc hřiven. [25]Protože mu je nemohl vrátit, rozkázal ho pán prodat i s ženou a dětmi a se vším, co měl, a nahradit ztrátu. [26]Tu mu ten služebník padl k nohám a na kolenou prosil: ‚Měj se mnou strpení, a všecko ti vrátím!‘ [27]Pán se ustrnul nad oním služebníkem, propustil ho a dluh mu odpustil.

[28]Sotva však ten služebník vyšel, potkal jednoho ze svých spolusluženebníků, který mu byl dlužen sto denárů; chytil ho za krk a křičel: ‚Zaplať mi, co jsi dlužen!‘ [29]Jeho spolusluženebník mu padl k nohám a prosil ho: ‚Měj se mnou strpení, a zaplatím ti to!‘ [30]On však nechtěl, ale šel a dal ho do vězení, dokud nezaplatí dluh. [31]Když jeho spolusluženebníci viděli, co se přihodilo, velice se zarmoutili; šli a oznámili svému pánu všecko, co se stalo.

[32]Tu ho pán zavolal a řekl mu: ‚Služebníku zlý, celý tvůj dluh jsem ti odpustil, když jsi mne prosil; [33]neměl ses také ty smilovat nad svým spolusluženebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?‘ [34]A rozhněval se jeho pán a dal ho do vězení, dokud nezaplatí celý dluh.

[35]Tak bude jednat s vámi i můj nebeský Otec, jestliže ze srdce neodpustíte každý svému bratru.“

Kontext a struktura

Podobenství je součástí 18. kapitoly, v exegetické literatuře někdy popisované jako *Magna Charta* života křesťanské komunity. Ježíš vede souvislou řeč, jejíž předmětem je odpověď na dvě otázky: *Kdo je vlastně největší v království nebeském?* (v. 1), a *Kolikrát mám odpustit svému bratru, když proti mně zhřeší? Snad až sedmkrát?* (v. 21). Tyto dvě otázky vyjadřují dva základní problémy, které se v životě křesťanské komunity vždy – dříve či později – objeví. Mohli bychom je rovněž parafrázovat např. takto: *Kdo tady poroučí?* a *Nakolik mám po sobě nechat šlapat?*

Hlavními postavami našeho podobenství jsou král a jeho služebník. Ježíš vypráví dvě paralelní příhody, ve kterých je chování krále vůči služebníkovi postaveno do kontrastu s chováním tohoto služebníka vůči svému spolusluženíkovi. Kontrast je vyostřen téměř shodnými slovy, která aktéři používají: *tu mu ten služebník padl k nohám a na kolenou ho prosil: měj se mnou strpení a všechno ti vrátím!* (v. 26.) – *jeho spolusluženík mu padl k nohám a prosil ho: měj se mnou strpení a zaplatím ti to!* (v. 29), naprosto protikladnými reakcemi krále a služebníka, a rovněž nepoměrem dlužných částek.

Závěrečný verš je odpovědí na počáteční otázku (*jestliže ze srdce...*), ilustrovanou za pomocí podobenství (*tak bude jednat s vámi...*).

Výklad

Petr znovu vystupuje jako mluvčí ostatních učedníků (v. 21–22). Ví, že Ježíš učil o nutnosti odpouštět druhým (srov. 6,12.14–15). Jaká je však míra odpouštění v praktickém životě komunity? Pravděpodobně se domníval, že sedmkrát, což je dokonalé číslo, je dostatečně. Podle rabínů stačilo jeden hřích odpustit pouze třikrát. Ježíšova odpověď (srov. Gn 4,24) znamená, že je potřeba odpustit vždy. Nekonečný počet

odpouštění se rovná nekonečné velikosti odpuštění samého. Důraz na tento extravagantní charakter odpuštění je znázorněn následným podobenstvím, kde je odpuštění mezi lidmi dáno do nepoměrného vztahu s odpuštěním Božím. V řeckém textu je podobenství ve v. 23 s v. 21–22 spojeno slovy *dia touto* (*z tohoto důvodu*), text by tedy měl být správně přeložen takto: *z tohoto důvodu je to s královstvím nebeským tak, jako...*

Dluh služebníka ve v. 24 je astronomicky vysoký, mnoho tisíc hřiven. V řeckém textu je použito výrazu *myrión*, což je možno přeložit buď jako 10 000, nebo nepočitatelně mnoho tisíc. Pro srovnání, veškerá roční daň vybíraná Římany v celé Palestině byla celkem asi jen 600 hřiven! Jedna hřivna je 6 000 denárů, přičemž jeden denár je průměrná denní mzda. Řekněme, že na dnešní poměry je to asi 500 Kč. V tom případě by se 10 000 hřiven rovnalo neuvěřitelné částce 30 miliard Kč. Tuto sumu zaplatit bylo samozřejmě pro služebníka naprosto nemožné! Prodej celé rodiny do otroctví (v. 25) a zabavení veškerého majetku známe i ze SZ (srov. 2Kr 4,1; Ne 5,3–5 atd.). Výše částky se zdá být historicky nemožnou; Ježíš chce znázornit něco velmi důležitého a proto úmyslně přehání, chce posluchače zcela šokovat, aby si dobře zapamatovali, co chce říct.

Postoj učedníka ve v. 26 je zoufalý, nikdy by tuto sumu nemohl splatit. Dobře si však zapamatujme jeho slova: *měj se mnou strpení a všechno ti vrátím!* – stejně jej totiž bude později prosit jeho spolusluženík. V řeckém textu je mj. použito slova *prosekunei*, úpěnlivé prošení a klanění se před Bohem, zde však před králem. Doslovný text v. 27 je *smiloval se pán onoho služebníka*; výraz *splagchnistheis* (*smiloval se*) Matouš používá výhradně o Ježíšovi (srov. 9,36; 14,14; 15,32; 20,34), vyjadřuje Boží smilovávající se mateřskou lásku (srov. vysvětlení v rozboru předchozího podobenství); stejně slovo král (v. 23) je nyní nahrazeno slovem *kyrios* (pán), které ale křesťané používali výhradně o Ježíšovi jako Božím Synu. Pán odpovídá nepředstavitelnou milostí a astronomicky veliký dluh mu tedy maže a odpouští (je zde použito stejného slova jako v Otčenáši).

Onen učedník však násilím (doslova jej podle řeckého textu *škrtí, dusí*) vymáhá směšnou částku od svého spoluslužebníka. Sto denárů je podle našich počtů 50 000 Kč. Kdyby měl služebník strpení (v. 29), jistě by své peníze brzy dostal, avšak opakuje se stejná scéna s jinými herci (srov. v. 26). Jelikož se ve srovnání s předešlou jedná o relativně malou sumu, podobenství je tak úmyslně vyostřeno a dovedeno do absurdity. Verš 30 dává všemu korunu; jelikož je služebník ve vězení, do posledního halíře za něj musí zaplatit jeho rodina a přátelé. Spoluslužebníci, *hluboce zarmouceni*, zřejmě znali, jak se věci měly a proto si jdou stěžovat (v. 31). Verš 33 je pak vrcholem celého podobenství: *Neměl ses také ty smilovat nad svým spoluslužebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?* Jedná se o velmi často se opakující princip v Ježíšově učení (srov. Mt 6,12.14–15; v Otčenáši je v řeckém textu doslova: *odpusť nám naše dluhy, tak jako my jsme odpustili našim dlužníkům*; Mt 7,2 atd.).

Z aplikace podobenství ve v. 35 je jasné, že král (pán) je Bůh, služebníci představují učedníky. Srov. Mt 6,14–15.

Závěr

Obrovská výše odpuštěného dluhu ukazuje na Boží odpuštění hříchu, ve srovnání s nímž jsou hříchy učedníků jeden proti druhému směšné. Odpouštět je tedy potřeba stále. Skutečně křesťanská komunita je taková, která se vyznačuje odpuštěním. Pokud člověk nechce odpustit, zjevuje to pochyby o jeho upřímném následování Krista. Vidíme, jak je důležité chování vůči druhým v křesťanské komunitě. Každý se má ke druhým chovat tak, jak se k němu chová Bůh. Abychom však dokázali dluhy, které vůči nám mají druzí, neustále odpouštět, potřebujeme prožívat ono veliké odpuštění Boží, v jehož světle jsou i ty největší křivdy jenom prkotiny.

Přesto však musíme nakonec vyjádřit jedno nebezpečí. V textu podobenství se skrývá nebezpečí zákonického myšlení: *Tak bude jednat s vámi i můj nebeský Otec, jestliže ze srdce neodpustíte každý svému bratru.* Upozorňuje na to V. Solovjev. V království milosti panuje jen jediný zákon: láska

k Bohu a zachraňující víra v jeho milosrdenství. K dokonalé svobodě může být uschopněn pouze ten, jehož jedinými měřítky jednání jsou láska a milosrdenství.

Použitá literatura

M. LIMBECK, *Matthäus-Evangelium*, SKK NT 1, Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1986, str. 233–234.

D. A. HAGNER, *Matthew 14–28*, WBC 33B, Word Books, Dallas 1993, str. 536–541.

J. GNILKA, *Das Matthäusevangelium 14,1 – 28,20. Zweiter Teil*, HthK NT 1/2, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1988, str. 148–149.

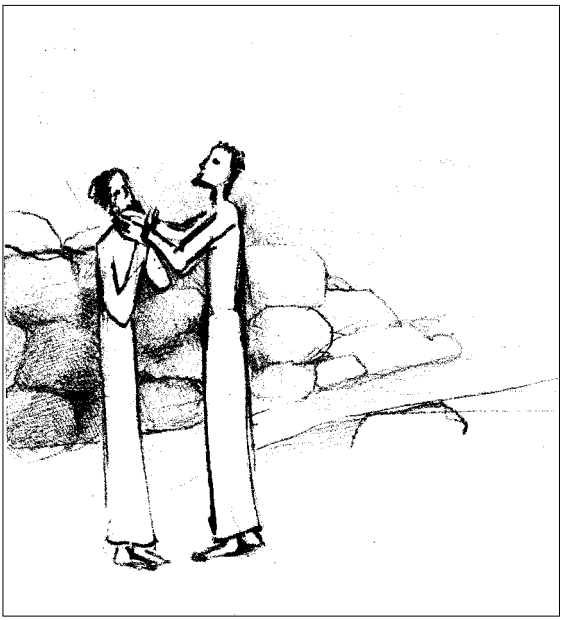

6. Podobenství o farizeji a celníku

(Lk 18,9–14)

Text

9O těch, kteří si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali, řekl toto podobenství:

10„Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili; jeden byl farizeus, druhý celník. 11Farizeus se postavil a takto se sám u sebe modlil: ‚Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci, nebo i jako tento celník. 12Postím se dvakrát za týden a dávám desátky ze všeho, co získám.‘ 13Avšak celník stál docela vzadu a neodvážil se ani oči k nebi pozdvihnout; bil se do prsou a říkal: ‚Bože, slituj se nade mnou hříšným.‘

14Pravím vám, že ten celník se vrátil ospravedlněn do svého domu, a ne farizeus. Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen.“

Kontext a struktura

Nejedná se pouze o nauku o správné modlitbě, ale Lukáš chce také říct něco o Bohu, o jeho lásce k lidem na okraji, a zároveň kritizovat zmýlenou zbožnost.

Podobenství o soudci a vdově (Lk 18,1–8), po němž naše podobenství následuje, je o tom, že *je třeba stále se modlit a neochabovat* (v. 1). Lukáš jde dál. Podobenství o farizeji a celníkovi zaměřuje pozornost na to, *jaká modlitba se líbí Bohu*. S předchozím je pojí motiv *ospravedlnění* (srov. v. 7, *Což teprve Bůh! Nezjedná on právo svým vyvoleným, kteří k němu dnem i nocí volají, i když jim s pomocí prodlévá?* s v. 14, *celník se vrátil ospravedlněn do svého domu, farizeus však ne*). Vyprá-

vění se skládá z úvodní věty, podobenství a závěrečného poučení: *Kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se povyšuje, bude ponížen.* Dnes již nevíme, v jakém kontextu Ježíš tuto větu ve skutečnosti pronesl (srov. Lk 14,11; Mt 23,12). On sám je však příkladem, srov. Flp 2,8n, stejně jako Pavel ve 2Ko 11,7.

Výklad

Postoj při modlitbě farizeje v úvodním verši (v. 9) představuje nebezpečný typ zbožnosti: důvěra vůči sobě a pohrdání vůči druhým. Nejde o farizeje jako takového, ten zde jen představuje určitý typ nebezpečné zbožnosti, který si mohou osvojit i křesťané. Evangelista vypráví podobenství těm, kdo jsou *hluboce přesvědčeni* o své spravedlnosti. *Spravedlivý* je ten, kdo žije ve shodě s Boží vůlí; v židovství to znamenalo přesně zachovávat Zákon. Na tom ještě není nic špatného, pokud si člověk nezačne zakládat na svých skutcích a vlastní dokonalost používat jako kritéria pro posuzování druhých. Třebaže se tato zbožnost zdá dokonalá, ve skutečnosti pohrdá Bohem. Popis farizeje je jako karikatura: jeho pýcha vypočítávající vlastní zásluhy a pohrdání, je odhalena jeho modlitbou! Pro Lukáše, který je obráceným pohanem, je tato náboženská mentalita nepochopitelná (stejně jako možná pro mnoho našich k Bohu obrácených současníků).

Obě typické postavy (v. 10) jsou silně protikladné. Farizej – člověk věrný Zákonu, příklad *zbožného*; celník – člověk považovaný za nečestného, přítele Římanů, příklad *hříšníka*. Oba sice vstupují do chrámu, aby se modlili, ale modlitba je zde jen prostředkem k odhalení typických náboženských postojů před Bohem.

Následuje popis postav (v. 11). Již způsob, jakým farizej stojí a který bude uveden do kontrastu s postojem celníka, odhaluje jeho nitro (řecký text je dvojsmyslný). Farizej děkuje a zpočátku ukazuje svou bezhříšnost vůči desateru. Nelže a skutečně jej nelze obvinit z pokrytectví. Avšak zlobí nás tím, že se staví do protikladu vůči ostatním: jakoby všichni byli vyděrači, nepoctivci a cizoložníci; ale to známe i ze Ž 26! A nakonec má vlastně pravdu i v dodatku: *nebo i jako tento celník*.

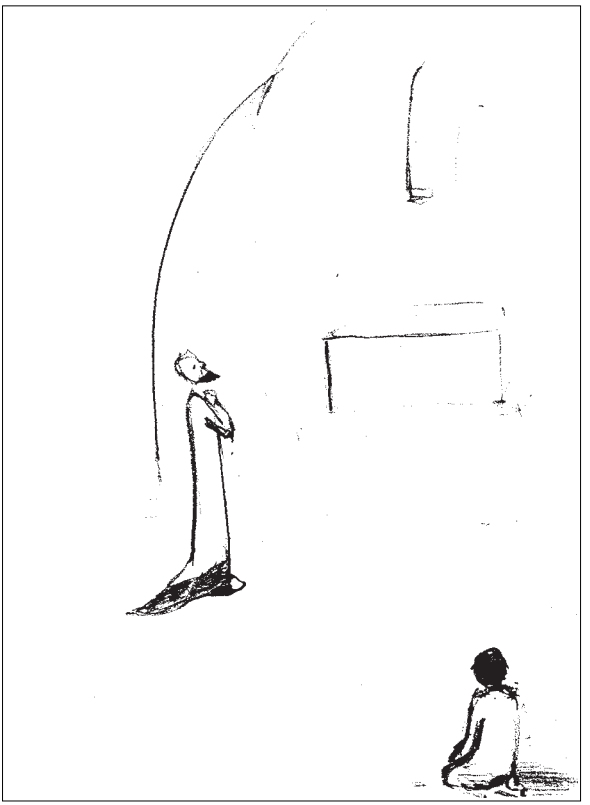

Nakonec vlastně opravdu může na svůj život být hrdý, a má začˇ děkovat.

Ve druhé části modlitby (v. 12) však vypočítává i to, co oproti Zákonu dělá navíc. Postí se 2x týdně (praxe farizejů, jejímž cílem bylo odčinit i eventuální zapomnění nebo nedobrovolná přestoupení Zákona, a zadostiučinění za hříchy jiných) a odvádí desátky ze všeho, co získá (podle Zákona byla povinnost desátku pouze z obilí, vína, oleje a prvorozených zvířat). Podle měřítek tehdejšího posluchače se jedná o skutečně velice *zbožného* člověka.

Celník stojí *docela vzadu* (v. 13), což je místo pro toho, kdo je daleko od Boha. Dvě gesta napovídají, že je velký hříšník: *neodvažuje se ani oči k nebi pozdvihnout* (v řeckém textu *nechtěl ani...*), což prozrazuje zmatek a stud; *bije se v prsa* na znamení lítosti a zoufalství. Jeho modlitba připomíná Ž 51,3 a on se zcela odevzdává Božímu milosrdenství; ví, že nemůže nabídnout nic, čím by si odpuštění zasloužil. Právě tento obraz o něm má i farizej. Celník dokonce nemohl Bohu nabídnout ani své obrácení, protože podle lidového mínění by obrácením mohl získat Boží odpuštění pouze po dlouhé přípravě, musel by např. opustit své povolání a na 120 % nahradit všechno, co ukradl. Nebylo to k zoufání?

Ježíšova odpověď (v. 14) proto na posluchače musela zapůsobit jako blesk z čistého nebe, jako skandál! Hříšný celník (aniž by musel činit pokání!) je Bohem prohlášen za spravedlivého, tj. spaseného (řecký tvar slovesa je tzv. *božské pasivum*, které naznačuje, že ospravedlnění pronáší Bůh), a tentýž Bůh upírá spásu tomu, který se ji ze všech sil snaží získat a nutí se k pokání a až skrupulóznímu zachovávání Zákona!

V původním kontextu možná Ježíš toto podobenství vyprávěl farizejům jako reakci na to, že se stýká s hříšníky a celníky a chtěl ukázat Boží lásku k těm, kdo jsou vzdáleni. Ale zde jde ještě o něco jiného.

Rabíni (pokračovatelé farizejského hnutí) rozlišovali mezi *spravedlivým*, který je dobrý vůči Bohu i tvorům, a *spravedlivým*, který je vůči Bohu dobrý, ale ne vůči tvorům. Právě takový je náš farizej: děkuje Bohu, ale pohrdá člověkem. Ježíš

odsuzuje farizeje proto, že se nechová podle myšlení Boha, který miluje hříšníky. Farizej nezná milosrdenství. Ale Ježíš možná chce jít ještě hlouběji.

Farizej je obětí zbožnosti, která mu nedovoluje uznat, že i on je hříšník a otevřít se skutečně Bohu. Vzdálenost od hříšníků, kterou farizej pociťuje, je znakem jeho domnělé blízkosti Bohu. Na rozdíl od celníka, farizej je jenom samé „já", a v jeho modlitbě zcela schází prosba o odpuštění. Děkuje Bohu, ale myslí na sebe. Nepotřebuje odpuštění, vždyť přece Bohu nic nedluží; a když, tak se o splacení postará svými záslužnými skutky sám. Bůh je pro něj jen ten, kdo spravuje účty. Naopak celník se bezmezně odevzdává Bohu a vyznává, že je zcela závislý na jeho milosti. Je v postoji, který Boha ctí. Dovoluje mu totiž nezištně dávat. Avšak skutečně i přes veškerou snahu by měl farizej odejít neospravedlněn? To je velkou otázkou. Následující příhoda o dětech přinášených k Ježíšovi, které on s něhou přijímá (Lk 18,15–17), ukazuje na závislost každého člověka na Boží lásce. Ježíš chce možná totiž jít ještě hlouběji. Vraťme se ještě na chvíli k Ježíšovu podobenství, v němž jde o všechno.

V postavení farizeje není pro *ospravedlněného celníka* místo. Na celníkově místě, tedy před Bohem odpouštějícím hříšníkovi, ale všechna postavení ztrácejí význam. Každý máme hranici buď – anebo, kterou nesmíme překročit, *měřítko, které je naší poslední instancí.* Životními okolnostmi se můžeme (podobně jako celník) dostat do situací, o kterých víme, že jsou špatné, nemůžeme z nich ven, nepopíráme odsouzení, vychází najevo naše nalhávání si sami sobě. Je nevyhnutelné, abychom vnitřně učinili jakési základní rozhodnutí. To pociťujeme jako poslední instanci. Ježíšův výrok, prohlašující bezbožného za spravedlivého a spravedlivého za bezbožného, staví posluchače před nahou pravdu: Jestliže měřítko, podle kterého bychom druhého chtěli odsoudit, upírá člověku právo na existenci, pak toto měřítko není poslední instancí. Zákon, podle něhož by měl být člověk odsouzen, není pro Ježíše touto poslední instancí. Tou je pro něj *Boží milost,* tzn., že Ježíš sází vše na jedinou kartu: buď – anebo. Ježíš pro své bližní

nakonec počítá s Boží milostí, proto jí a pije s hříšníky. Jeho poslední instancí je Boží milost.

Závěr

Poslední věta *Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen*, je uvedena i v jiných kontextech. Lukáš ji zde aplikuje na křesťanskou komunitu. Křesťan usiluje o dokonalost, a právě proto je velmi často náchylný ke kritizování a souzení druhých (*méně dokonalých*), a zároveň soběstačný vůči Bohu. Nejedná se zde však ani o chlupatou pokoru, nýbrž o život v pravdě. Bůh říká své ano beznadějným a pochybujícím hříšníkům, a své ne těm, kdo sami sebe ospravedlňují. Je Bohem pochybujících, a jeho milosrdenství k těm, kdo mají zlomené srdce, je bezmezné. Takový je Bůh ke mně, ale tak chce jednat i skrze mne jako svého zástupce.

Použitá literatura

G. Rossé, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Città Nuova, Roma 1995, str. 691–698.

J. Jeremias, *Die Gleichnisse Jesu*, Siebenstern Taschenbuch Verlag, München – Hamburg 1965, str. 99.

R. E. Brown, *Que sait-on du Nouveau Testament?*, Bayard, Paris 2000, str. 293.

E. Linnemann, *Gleichnisse Jesu*, Vanderhoeck & Ruprecht, Göttingen 1977, str. 59–62.

7. Podobenství o boháči a Lazarovi

(Lk 16,19–31)

Text

[19]Byl jeden bohatý člověk, nádherně a vybraně se strojil a den co den skvěle hodoval. [20]U vrat jeho domu lehával nějaký chudák, jménem Lazar, plný vředů, [21]a toužil nasytit se aspoň tím, co spadlo se stolu toho boháče; dokonce přibíhali psi a olizovali jeho vředy. [22]I umřel ten chudák a andělé ho přenesli k Abrahamovi; zemřel i ten boháč a byl pohřben. [23]A když v pekle pozdvihl v mukách oči, uviděl v dáli Abrahama, a u něho Lazara. [24]Tu zvolal: ‚Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí aspoň špičku prstu ve vodě a svlaží mé rty, neboť se trápím v tomto plameni.‘ [25]Abraham řekl: ‚Synu, vzpomeň si, že se ti dostalo všeho dobrého už za tvého života, a Lazarovi naopak všeho zlého. Nyní on se tu raduje, a ty trpíš.

[26]A nad to vše jest mezi námi a vámi velká propast, takže nikdo – i kdyby chtěl, nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k nám.‘

[27]Řekl: ‚Prosím tě tedy, otče, pošli jej do mého rodného domu, [28]neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.‘ [29]Ale Abraham mu odpověděl: ‚Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!‘ [30]On řekl: ‚Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání. [31]Řekl mu: Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.‘“

Kontext a struktura

Podobenství o boháči a Lazarovi již Lukáš předznamenal ve v. 14 o *milovnících* peněz, který je součástí širšího předchozího pojednání o majetku. Podobenství má dvě části a dvě vyvrcholení. První část (v. 19–25) vypráví o zvratu mezi situací zde a na onom světě. V. 26 je přechodem ke druhé části (v. 27–31), kde se pozornost od Lazara přesouvá na pět bratří bohatého, kteří představují pokračování v situaci na zemi.

V kontextu evangelia je podobenství dále protikladem k předchozímu podobenství o nepoctivém správci (16,1–9). Zatímco ten se svým bohatstvím nakládal dobře, bohatý z našeho podobenství ne. Druhá část podobenství se zabývá otázkou, zda je možné bohatým utéci strašnému osudu, který potkal jejich bratra v první části. Celkové poselství podobenství je typicky lukášovské: lhostejnost k Božím nárokům člověka vede ke lhostejnosti vůči potřebným.

Výklad

Podobenství začíná stejně jako to o nepoctivém správci: *Byl jeden bohatý člověk* (srov. v. 1 s v. 19). Lukáš jej popisuje oblíbenými obrazy – luxusní oblečení jako znamení bohatství, každodenní hostina jako životní styl (srov. 12,19). Nijak jej však morálně neposuzuje.

Jako protiklad následuje detailní popis chudého Lazara (v. 20). *Lazar* je řecká forma židovského Eleazar, tj. *ten, koho zachraňuje a komu pomáhá Bůh. Lehával u vrat jeho domu* (v řeckém textu doslova *byl vržen k vratům jeho domu*) – to je místem bezmocného žebráka (stejně tak jako prostřený stůl místem boháče). Lazar plný vředů připomíná Joba (Jb 2,7–8). Lukáš chce stavem toho člověka čtenáře dojmout. Chudé (řecky *ptóchoi*) Ježíš blahoslaví (srov. 6,20).

Další rys Lazara: *touží se nasytit* (v řečtině *epithymón chortasthénai*, což jsou naprosto stejná slova jako v případě marnotratného syna v 15,16) *tím, co spadlo se stolu*, zatímco bohatý pokračuje v hodování. Při něm si hodovníci utírali ruce do kousků chleba, které házeli pod stůl psům. Jakoby to nestačilo, otravují jej pouliční psi a on se jim není schopen bránit.

Ani zde nevidíme jakékoli morální posouzení situace chudého, které by napovídalo něco o jeho budoucím osudu (např. trpělivost ve zkouškách, důvěra v Boha atd.). Psi jsou v řeckém textu uvedeni asi v tomto smyslu: máš hlad? tak tu máš! – a přijde ještě něco horšího.

Podle určitého tehdejšího chápání však na celé situaci není nic divného: Bůh přece žehná zbožnému (bohatství) a trestá hříšníka (bída). (I když se to nezdá, mnozí z nás to chápou podobně, stačí se zamyslet nad naším postojem k bezdomovcům: mohou si za to ti ochlastové sami!)

V okamžiku smrti (v. 22–23) se však všechno rázem mění. Děje se to, co bylo naznačeno ve verších 6,20.24 (*Blahoslavení chudí, neboť vaše je království Boží. Ale běda vám bohatým, vždyť vám se už potěšení dostalo.*). Nyní je naopak do detailů popsána situace boháče. Než se ve výkladu podobenství pustíme dál, musíme si stručně vysvětlit vývoj židovských představ Ježíšovy doby o pekle (již jsme se jich dotkli v podobenství o plevelu mezi pšenicí).

Možná nás to překvapí, ale Ježíš sám jako Žid v hovoru o posmrtném životě používá stejných představ jako jeho současníci (nebudeme vstupovat do otázek o tom, co skutečně věděl a nevěděl). Místo, kam všichni lidé jdou po smrti, se nazývalo hebrejsky *šeol*. Nevědělo se však, co s nimi bude. Do řečtiny bylo překládáno slovem *hádés* (v řeckém textu ve v. 23, do češtiny překládáno jako *peklo*), které v řeckém bájesloví označovalo podsvětí, tedy místo duchů a mrtvých, které ale nebylo přesným překladem slova *šeol*, ale které se později stane místem muk. Postupně se totiž vyvíjela víra, že po smrti dochází k oddělení dobrých a zlých za pomocí *veliké propasti* (v. 26). Nemluví se zatím ani o vzkříšení, ani o posledním soudu. Postupně se rodí víra, že spravedlivého mrtvého přenášejí andělé do *lůna Abrahamova* (v. 22, v češtině však slovo *lůno* není přeloženo). Lukáš zde možná anticipuje obraz andělů při posledním soudu, jejichž funkcí má být shromažďování vyvolených. Co znamená výraz *lůno Abrahamovo*, není známo. Jeho původem je možná biblická formule *vejít ke svým otcům* (Gn 15,15; 47,30 atd.), označující smrt člověka.

Vraťme se nyní k našemu textu. Chudák je *anděly přenesen do lůna Abrahamova*, boháč je *pohřben*, což je jeho poslední privilegium. Nyní je *v pekle* (v. 23). Je zde kupodivu i Abraham s Lazarem, avšak v jiném oddělení a vzdáleni velikou propastí. Boháč trpí, oni ne. (Popis je názorným příkladem vyvíjejících se představ o posmrtném životě, které postupně naleznou svoji konkrétnější podobu teprve díky pozdější prvokřesťanské teologii.)

Začíná dialog (v. 24). Trpící boháč se odvolává na svůj původ od Abrahama (*otče* Abrahame!) a veškeré jeho utrpení je kontrastem k životu na zemi. I proto žádá pomoc od Lazara, protože tyto dvě postavy se jakoby musí setkat i po smrti, ovšem v převrácené situaci (Abraham jako by byl z jiného světa). V. 25 je závěrem první části podobenství, Lukášovou parafrází Ježíšova verše 6,24 *Běda vám bohatým, vždyť vám se už potěšení dostalo.* I když Abraham boháče nazývá *synem* (a uznává jeho nárok na původ), na situaci nemůže nic změnit. Představuje v úzkém smyslu nauku o věčné odplatě, avšak my ji jen tak nesmíme vytrhnout z kontextu celého evangelia, jakoby ti, kterým se na zemi dařilo dobře, měli být nutně zavrženi. Je spíše ilustrací Lukášovy myšlenky, že způsob života před Bohem má svůj důsledek v chování k člověku. *Nepřekonatelná propast* je ustavena Bohem, jak napovídá tvar řeckého slovesa, a nikdo ji proto nemůže v žádném směru překonat. Je tak připravena druhá část dialogu (v. 27–31).

Není jasné, co by měl Lazar boháčovým bratrům říct (v. 27–28), avšak učení Písma je dostatečné pro vstup do Abrahamova lůna (srov. Lk 10,25–28). Boháčovo naléhání (v. 30) je tak příležitostí k formulaci poslední Abrahamovy odpovědi; možná se zde Lukáš rovněž dotýká problému, který se objevuje v křesťanské komunitě, které píše: myšlenka, že zázrak či zjevení je více, než naslouchání slovu Bible. Zdá se, že slova jako *z mrtvých* (v. 30 a 31) a *činit pokání* (v řeckém textu však *metanoésousin, změnit smýšlení*), jsou slovy prvního křesťanského hlásání, stejně tak jako narážka na Ježíšovo (a Lazarovo?) vzkříšení. V zakončení podobenství se tak odráží problém prvních křesťanských generací vůči Židům, kdy se již

není možno setkat se Zmrtvýchvstalým Kristem, ale pouze s křesťanským hlásáním, a Židé nevěří. Podobenství tak říká důležitou pravdu: zázraky mohou zaujmout, ale nevedou nutně ke konverzi. Ta předpokládá otevření srdce vůči Bohu a pozornost k objevení jeho přítomnosti v Božím slově. Potřeba zázraků je zbytečná. Aby se člověk vyvaroval boháčova osudu, má se obrátit.

Závěr

Ježíš v tomto podobenství nemá v úmyslu v prvé řadě zaujímat postoj vůči bohatým a chudým, ani nechce poučovat o životě po smrti. Chce lidi jako boháč a jeho bratři varovat před hrozícím osudem. Chudý Lazar je jenom postavou, která těmto šesti nastavuje zrcadlo. Možná by se podobenství mělo spíše jmenovat *Podobenství o šesti bratrech*. Žijící bratři jsou podobni generaci před potopou (Mt 24,37–39); žijí lehkovážně a domnívají se, že smrtí je vše vyřešeno (v. 28), že po smrti nic není. Ježíš ukazuje, že to není pravda a že je potřeba vzít život vážně. Chtěl by jim otevřít oči, ale zázrak by neměl v jejich případě žádný smysl, vždyť ani ten největší – vzkříšení – byl zbytečný. Kdo se neskloní před Božím slovem, k obrácení ho nepohne ani zázrak.

Svatý Augustin říká: Pohoršujete se, když upadne kousek proměněné hostie na zem. A nad tím, že vám Boží slovo létá kolem uší se nepohoršujete? A přece je v Božím slově Kristus přítomen stejně tak, jako v proměněné hostii.

Použitá literatura

G. Rossé, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Città Nuova, Roma 1995, str. 638–647.

J. Jeremias, *Die Gleichnisse Jesu*, Siebenstern Taschenbuch Verlag, München – Hamburg 1965, str. 125.

8. Podobenství o deseti hřivnách

(Lk 19,12–27)

Text

[10]Neboť Syn člověka přišel, aby hledal a spasil, co zahynulo.“[11]Těm, kteří to slyšeli, pověděl ještě podobenství, protože byl blízko Jeruzaléma, a oni se domnívali, že království Boží se má zjevit ihned.

[12]Proto řekl: „Jeden muž vznešeného rodu měl odejít do daleké země, aby si odtud přinesl královskou hodnost. [13]Zavolal si deset svých služebníků, dal jim deset hřiven a řekl jim: ‚Hospodařte s nimi, dokud nepřijdu.‘ [14]Ale občané ho nenáviděli a poslali vzápětí poselstvo, aby vyřídilo: ‚Nechceme tohoto člověka za krále!‘ [15]Když se však jako král vrátil, dal si předvolat služebníky, kterým svěřil peníze, aby se přesvědčil, jak s nimi kdo hospodařil.

[16]Přišel první a řekl: ‚Pane, tvoje hřivna vynesla deset hřiven.‘ [17]Řekl mu: ‚Správně, služebníku dobrý, poněvadž jsi byl věrný v docela malé věci, budeš vládnout nad deseti městy.‘ [18]Přišel druhý a řekl: ‚Pane, tvoje hřivna vynesla pět hřiven.‘ [19]Řekl mu: ‚Ty vládni nad pěti městy!‘ [20]Přišel další a řekl: ‚Pane, tu je tvoje hřivna; měl jsem ji schovánu v šátku, [21]neboť jsem se tě bál. Jsi přísný člověk: bereš, co jsi nedal, a sklízíš, co jsi nezasel.‘ [22]Řekne mu: ‚Jsi špatný služebník. Soudím tě podle tvých vlastních slov: věděl jsi, že jsem člověk přísný a beru, co jsem nedal, a sklízím, co jsem nezasel. [23]Proč jsi aspoň mé peníze neuložil, a já bych si je byl teď vybral i s úrokem.‘

[24]Své družině pak řekl: ‚Vezměte mu tu hřivnu a dejte ji tomu, kdo má deset hřiven!‘ [25]Řekli mu:

‚Pane, už má deset.‘ [26]Pravím vám: ‚Každému, kdo má, bude dáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má. [27]Ale mé nepřátele, kteří nechtěli, abych byl jejich králem, přiveďte sem a přede mnou je pobijte.‘“

[28]Po těchto slovech pokračoval Ježíš v cestě do Jeruzaléma.

Kontext a struktura

Ježíšova cesta do Jeruzaléma se chýlí ke konci a stále více vyplývá na povrch téma Ježíše jako krále. Podobenství představuje to, co se stane v blízké budoucnosti. Ježíš bude učedníky prohlášen za krále na Olivové hoře, ale skutečností se to stane teprve až Ježíš zasedne po pravici svého Otce v nebi. Teprve zde jeho cesta skončí. Teprve tehdy dorazí do *daleké země* (srov. v. 12). Král se pak projeví jako král: odměňuje a trestá podle toho, jak se kdo k němu choval. Na jedné straně věrnost učedníků (19,16–19.37–38), na druhé straně stále větší odpor Židů (18,39; 19,7.14.39), který povede až k odsouzení (19,27.41–44).

Ve skutečnosti se jedná o dvě podobenství spojená vjedno: o tom, kdo odchází převzít královskou hodnost a o deseti hřivnách (srov. Mt 25,14–30). Pochopení podobenství závisí na interpretaci v. 11, iluze o brzkém Ježíšově příchodu na konci časů. V podobenství se však přece jen král vrací. Na rozdíl od Matoušova podání, v Lukášově evangeliu se nejedná o příchod na konci časů, ale o příchod vzkříšeného Pána do křesťanské komunity po nanebevstoupení.

Výklad

Slovy *Těm, kteří to slyšeli* (v. 11) Lukáš spojuje podobenství s předchozí epizodou o Zacheovi. Kdo jsou Ježíšovi posluchači? Učedníci, dav, protivníci? Každá z těchto skupin najde v podobenství svoje místo. Problému bezprostředního příchodu Božího království se Lukáš dotkl již v 17,20–21: *Království Boží je mezi vámi.* Jeho přítomnost je tedy pro něj neoddělitelně spjata s historickou přítomností Ježíšovou. Ježíš podobenstvím

nechce reagovat na zmýlenou představu o Božím království ve v. 11, ale chce ji doplnit.

Cesta *muže vznešeného rodu* (v. 12) má – na rozdíl od Matouše – přesný cíl: stát se králem. Pro Lukáše je to důležité, protože symbolizuje to, co se opravdu s Ježíšem stane (na Olivové hoře jako předobraz, v. 29–38). Jde do *daleké země*, která symbolizuje nebe: po výstupu do nebe se Ježíš stane *Pánem a Kristem* (Sk 2,36; nezapomeňme, že autorem Skutků je rovněž Lukáš, a že koncipuje evangelium i Skutky jako jedno dílo). Jde, aby si *přinesl královskou hodnost* (v řeckém textu doslova *aby pro sebe vzal království*).

Muž rozdává peníze (v. 13). Zde se Lukáš silně odlišuje od Matoušova podání (Mt 25,14–15). U Lukáše je 10 služebníků (u Mt pouze 3), dostávají pouze miny (v češtině špatně přeloženo: hřivny, což je 60x více, jsou u Mt), a to každý stejně (u Mt proporcionálně podle schopností). Nemusí je pánovi vracet (jak je vidět po jeho návratu, kdy obdarovává služebníky městy; na rozdíl od Mt), a proto se jedná pouze o zkoušku, nikoli o vyzískání majetku. Protože všichni dostávají stejně, mají se křesťané v církvi snažit splnit svůj úkol, *dokud on nepřijde* (srov. v. 13).

Ve verši 14 Lukáš do vyprávění vkládá motiv příběhu o převzetí královské hodnosti (srov. kapitolu Kontext a struktura). Z poučování křesťanské komunity podobenstvím se nyní důraz přesunuje na opozici proti Ježíšovi, jak to již na počátku evangelia prorokoval Simeon: *Hle, on jest dán k pádu i k povstání mnohých v Izraeli a jako znamení, kterému se budou vzpírat* (2,34). Tato opozice je ze strany Židů (*občané ho nenávidí* a *nechtějí ho za krále*), postupně v evangeliu nabývá na intenzitě a zde vrcholí.

Veršem 15 se vracíme do podobenství. Muž se skutečně *vrátil jako král* (v řeckém textu *obdržel království*), a to hned (nikoli *po dlouhé době* jako u Mt 25,19). Lukáš nemá na mysli Ježíšův příchod na konci času (*paruzii*), nýbrž příchod Krista do dějin církve po jeho nanebevstoupení a královském usazení po Boží pravici. Skládání účtů se služebníky nepředstavuje poslední soud (jako u Mt), ale přesvědčení se, jak dopadla

zkouška. První sluha je chválen a dostává velkou odpovědnost. Jeho odměnou je aplikace Ježíšových slov z 16,10 – *Kdo je věrný v nejmenší věci, je věrný také ve velké; kdo je v nejmenší věci nepoctivý, je nepoctivý i ve velké.* Dostává podíl na králově moci – větší podíl na odpovědnosti a misijní činnosti církve, symbolizovaný vládou nad městy (v. 16–17). Druhý sluha se snažil méně; dostává menší odpovědnost a král jej ani nechválí ani nehaní (v. 18). Vidíme, že oproti Matoušovi se zde nejedná o odměnu eschatologické radosti – *vejdi a raduj se u svého pána* (Mt 25,21.23) – nýbrž o službu v církvi. Tato odměna se nám může zdát poněkud podivná, ale blahoslavený je ten, kdo pochopí její velikost.

Třetí služebník (v. 20) s penězi nehospodařil vůbec a tak výslovně neuposlechl pánova příkazu, a to ze strachu (v. 21). Aby se ospravedlnil, přechází do docela troufalého útoku. Obviňuje ho jako přísného a krutého tyrana: *bereš, co jsi nedal, a sklízíš, co jsi nezasel*. Tato slova jsou sice pravdivá, ale ve smyslu verše 26: *Každému, kdo má, bude dáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má.* Služebník sice pána obviňuje, ale on se doposud choval přesně opačně – od prvních dvou sluhů nechtěl nic zpátky a naopak je ještě obdaroval.

To, co si služebník o králi myslí, jej vede k lenosti a neposlušnosti (v. 22). Neudělal ani to nejmenší, co mohl (v. 23). Král sice peníze nepotřebuje, ale tím, že by je služebník dal do banky, by k němu prokázal alespoň nějaký vztah. Král jej nazývá *špatným služebníkem*. Nesoudí jej však za jeho strach či lenost, ale za to, co o něm *říká*. Jeho slova odhalují falešný vztah ke svému pánu. Text se však nezabývá služebníkem, jako spíše tajemnou postavou tohoto krále.

Král se obrací nikoli na svoji *družinu*, ale na *ty, co stojí kolem* (v. 24, řecký text), a zachová se ve smyslu verše 26. Reakce lidí ve v. 25 je úvodem k výroku ve verši 26 (*Každému, kdo má, bude dáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má*), používaného evangelisty i na jiných místech v jiných kontextech (srov. Mt 25,29; 13,12; Lk 8,18). Již jsme se s ním setkali při výkladu podobenství o rozsévači. V této závěrečné scéně Lukášovo mistrné vyprávění vrcholí. Tak jako aktéři podo-

benství, kteří nechápou proč král tomu, co již má deset min, dává ještě více, i čtenář se musí podivit zjevné nespravedlnosti verše 26. Král zůstává obestřen tajemstvím. Lukáš čtenáře vtahuje do příběhu a nutí ho, aby sám rozlišoval a nad králem přemýšlel. Jedině zkušenost, k níž chce Lukáš čtenáře přivést, mu umožní pochopit něco z paradoxní a tajemné Boží spravedlnosti.

Trestem třetího služebníka bylo to, že zůstal služebníkem. Ve v. 27 se Lukáš nebojí vložit do Ježíšových úst amorální slova o pobití královýchnepřátel. První křesťané viděli ve zničení Jeruzaléma r. 70 (srov. dále verše 43–44; evangelium bylo napsáno o 10–20 let později) souvislost s židovským odmítnutím Ježíše jako Mesiáše a Krále, což je pro nás jistě řešením diskutabilním. Nicméně na tom nic nezměníme.

Závěrečný verš 28 navazuje na počáteční v. 11 a otevírá cestu ke konkrétní aplikaci podobenství. Ježíš vjíždí do Jeruzaléma, aby zde dostal královskou hodnost. Jeruzalém je však na rozdíl od v. 11 nyní nazýván v řečtině *Hierosolyma*, tedy městem, které se provinilo nepřijetím Pána a bude zničeno.

Závěr

Ze srovnání s Matoušovou verzí podobenství a z Lukášova začlenění jeho verze do dobového kontextu komunity, které evangelium píše, jsme viděli, jak je původní podobenství změněno. Jaká asi byla jeho – tedy Ježíšova – původní verze?

Jednalo se o jednoduchý příběh. Člověk odjíždí na cesty a svěřuje peníze služebníkům. Když se vrátí, skládají účty. Podobenství původně nesměřovalo k soudu (jako u Mt), ale chtělo postavit do protikladu dvojí chování mezi podnikavými a nepodnikavými služebníky. Třetí služebník neinvestuje peníze ze strachu. To odhaluje jeho falešný vztah k pánovi. Služebník pána nechápe, považuje jej za tvrdého, a proto není schopen nic dělat.

Obrazem tohoto služebníka Ježíš zřejmě protestuje proti určitému obrazu Boha jako Boha Zákona, viděného pouze na pozadí přikázání. Boha, který jen poroučí a zakazuje, který je studený a neosobní, a který odměňuje ty, kdo poslouchají při-

kázání a trestá ty, kdo je přestupují. Jediným postojem, který je před takovým Bohem možno zaujmout, je neriskovat a pečlivě plnit své povinnosti. Avšak takové pojetí Boha znehybňuje náboženský život a brání pochopení toho, co je vůlí skutečného Boha tady a teď, který se na vyvolený národ obrací skrze Ježíšova slova.

Ve třetím služebníku je možné spatřovat i vůdce, kteří dostali od Boha poklad Písma, ale skryli ho. Báli se riskovat a své pojetí Boha změnit. Ale stejně tak to znovu může platit o každém křesťanovi. Je potřeba vyjít ze systému založeném na Zákonu a následovat Ježíše, abychom k Bohu mohli nalézt osobní a osvobozující vztah.

Použitá literatura

G. ROSSÉ, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Città Nuova, Roma 1995, str. 726–737.

J. JEREMIAS, *Die Gleichnisse Jesu*, Siebenstern Taschenbuch Verlag, München – Hamburg 1965, str. 41–44.

J.-N. ALETTI, *L'arte di raccontare Gesù Cristo. La scrittura narrativa del vangelo di Luca*, Editrice Queriniana, Brescia 1991, str. 124–130.

9. Podobenství o milosrdném Samařanu

(Lk 10,30–37)

Text

(25Tu vystoupil jeden zákoník a zkoušel ho: „Mistře, co mám dělat, abych měl podíl na věčném životě?“ 26Ježíš mu odpověděl: „Co je psáno v Zákoně? Jak to tam čteš?“ 27On mu řekl: „‚Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, celou svou duší, celou svou silou a celou svou myslí‘ a ‚miluj svého bližního jako sám sebe‘.“ 28Ježíš mu řekl: „Správně jsi odpověděl. To čiň a budeš živ.“ 29Zákoník se však chtěl ospravedlnit, a proto Ježíšovi řekl: „A kdo je můj bližní?“)

30Ježíš mu odpověděl: „Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha a padl do rukou lupičů; ti jej obrali, zbili a nechali tam ležet polomrtvého. 31Náhodou šel tou cestou jeden kněz, ale když ho uviděl, vyhnul se mu. 32Stejně se mu vyhnul i levita, když přišel k tomu místu a uviděl ho. 33Ale když jeden Samařan na své cestě přišel k tomu místu a uviděl ho, byl pohnut soucitem; 34přistoupil k němu, ošetřil jeho rány olejem a vínem a obvázal mu je, posadil jej na svého mezka, zavezl do hostince a tam se o něj staral. 35Druhého dne dal hostinskému dva denáry a řekl: ‚Postarej se o něj, a bude-li tě to stát víc, já ti to zaplatím, až se budu vracet.‘ 36Kdo z těch tří, myslíš, byl bližním tomu, který upadl mezi lupiče?“

37Zákoník odpověděl: „Ten, který mu prokázal milosrdenství.“ Ježíš mu řekl: „Jdi a jednej také tak.“

Úvod

Za pomocí jedinečného příkladu si na tomto posledním Lukášově podobenství ukážeme, jak evangelista zachází s předlohou, kterou má k dispozici, v tomto případě Markovým evangeliem. Tento příklad synoptického (= viděného vedle sebe) srovnání nám může být ku pomoci i pro srovnávání dalších míst, jejichž předlohou byla paralela Markova evangelia, a tak objevit teologický záměr evangelia Lukášova.

Markovo evangelium je evangeliem nejstarším. Jak Matouš tak Lukáš použili při sestavování jejich evangelií tohoto evangelia jako své hlavní předlohy. Zcela cíleně však Markovo evangelium měnili a jednak se změnila situace. Matouš a Lukáš píšou asi o deset až dvacet let později, v jiném prostředí a pro lidi, kteří mají zcela jiný původ. Dále však také existují ještě jiné tradice, které oba autoři do svých děl chtěli zapracovat. Rozhodujícím důvodem mnoha změn byl také hlubší vhled do Božího působení (plán spásy), který mezitím nastal. Nejedná se o žádné falšování. Lukáš vykládá Markovo evangelium zcela ve smyslu Ježíšova poselství. Samozřejmě má přitom před očima svoje konkrétní společenství.

To znamená: Matouš a Lukáš nepíšou vlastní evangelia proto, že by chtěli Markovo evangelium opravit nebo změnit, ale spíše proto, aby přejatému radostnému poselství dali co možná nejsilnější výpovědní sílu ve *specifické situaci* svých společenství.

Kontext a struktura

Lukášovo podobenství o milosrdném Samařanu je vlastně pokračováním a vysvětlením diskuse o nejdůležitějším přikázání – Lk 10,25–29; Mk 12,28–34. Třebaže bychom to neočekávali, pasáže mají víc rozdílného než společného. Lukášův text je značně kratší, protože pomíjí vše nepodstatné. Pro výklad pasáže je vždy rozhodující její kontext. Zatímco Marek pasáž umísťuje do posledních Ježíšových sporů s protivníky, které vyvrcholí procesem a jeho smrtí, Lukášův text se nachází hned na počátku Ježíšovy cesty do Jeruzaléma. Jedná se o zhruba 10 kapitol jakéhosi katechismu o životě křesťana a o tom, jaký

je Bůh (srov. např. Lk 10,38–42: slyšet jeho slovo; 11,1–13: jak se správně modlit atd.).

Abychom Lukáše lépe pochopili, ukážeme si, jak upravil Marka.

Jak zákoník u Marka, tak učitel Zákona u Lukáše od Ježíše očekávají vhodnou informaci. Zatímco u Marka se zákoník ptá po tom, které z přikázání je první mezi všemi (to je těžká otázka, vždyť přikázání a zákazů existovalo 613), u Lukáše jde o *jednání*. Pokud to trochu přeženeme, mohli bychom říct: u Marka jde o vyučovanou teorii, u Lukáše o konkrétní praxi.

U Marka dává odpověď Ježíš. Uvádí přitom Dt 6,4n a Lv 19,18, tzn. že vystupuje jako učitel. U Lukáše je to naopak učitel Zákona sám, kdo ví, co je podle jeho Bible rozhodujícím pro *dosažení věčného života*. Podle Lukáše tedy každý, kdo čte SZ, sám dospěje k rozhodujícímu (křesťanskému) postoji.

U Marka SZ citace začíná Dt 6,4, tzv. *Šema Israel* (= *Slyš, Izraeli!*), které každý Žid opakoval denně třikrát jako svoje základní vyznání. Lukáš toto vyznání vypouští, protože píše pohanům, kterým SZ a židovská víra byly cizí. Nechce ani vyzdvihovat lásku k Bohu, ale lásku jako takovou. To vede k další odlišnosti.

Ježíš u Marka vyjmenovává dvě hlavní přikázání: jako první lásku k Bohu (v. 30) a jako druhé lásku k bližnímu (v. 31). U Lukáše se to stává jediným přikázáním, dvoj-přikázáním, které se skládá z lásky k Bohu a bližnímu. Z českého překladu to bohužel není tak patrné. Doslovný překlad řeckého textu Lk 10,27 zní takto: *Budeš milovat Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a z celé síly své a z celé mysli své a bližního svého jako sám sebe.* Hned na počátku verše 27 je slovo *milovat*, a to pouze jednou. Z toho je velice jasně vidět, oč jde: *o lásku*. U Marka je naopak položen důraz na *spojení* lásky k Bohu a k bližnímu do jednoho hlavního přikázání. Tento rozdíl by se mohl zdát zanedbatelný, ale uvidíme, že je pro pochopení podobenství velice důležitý.

Zákoník u Marka Ježíše chválí a vlastními slovy opakuje Ježíšovu odpověď. U Lukáše je tomu naopak: Ježíš učiteli Zá-

kona potvrzuje, že odpověděl dobře, a říká mu: *To čiň* (ve středu pozornosti tedy znovu stojí *jednání*) *a budeš žít*. Ten, kdo správně jedná (což pro Lukáše znamená: ten, kdo miluje), bude žít. U Lukáše nejde o spor o nauku, ale o *křesťanské jednání*.

Lukáš vypouští Markovy poznámky o oběti (Mk 12,33; v Lukášově době, tj. asi kolem r. 85 po Kr., byl již chrám zničen; proto se v židovství přestaly konat oběti, ty se přinášely v chrámě), Božím království a o tom, že se už Ježíše nikdo neodvažoval na něco zeptat (Mk 12,34). Hovor u něj naopak pokračuje.

Otázka učitele Zákona *A kdo je můj bližní?* je míněna teoreticky. Ježíš na ni odpovídá podobenstvím o milosrdném Samařanu, avšak odpověď jasně směřuje do křesťanské *praxe*: *Jdi a jednej také tak!*

Výklad

Učitel Zákona sice říká *A kdo je můj bližní?* (v. 29), ve skutečnosti však chce vědět, kdo jeho bližním není a tedy jej milovat nemusí. *Bližním* byl podle tehdejšího židovského myšlení pouze Žid. Má se snad za bližního považovat také *cizinec*?

Nejprve by se zdálo, že bližním v podobenství je onen zbitý muž, kterému je potřeba pomoci (v. 30). Ale tak tomu není.

Kněz, spěchající domů ze své chrámové služby (Jericho se nachází od Jeruzaléma 27 km a leží o 1000 m níže), jej *uviděl a vyhnul se mu*, stejně tak i levita (v. 31–32). Člověk je polomrtvý. Podle některých výkladů se kněz i levita chtějí vyvarovat jakéhokoliv kultického znečištění. Pokud by se totiž chtěli přesvědčit, zda žije, museli by se muže dotknout. Pokud by byl mrtvý, znečistili by se a kněz by byl neschopen kultu (srov. Lv 21,1–4). Podobný antiklerikalismus Ježíš zřejmě nemá na mysli, spíše chce vytvořit co největší kontrast mezi zástupci židovské společnosti a Samařanem.

V logice vyprávění kněz – levita bychom nyní čekali, že kolem půjde židovský laik. Ježíš by se posluchačům jistě zavděčil a ti by se mohli s vyústěním příběhu lépe ztotožnit. Avšak Ježíš je mistrovský vypravěč a v myslích posluchačů vyvolává naprostý převrat, vede je k bezhraniční lásce překonávající

veškeré bariéry. Vede je k lásce, která je podobná lásce samotného Boha. Jde totiž kolem nepřítel Samařan (v. 33–35)! Jako od nepřítele by se od něj čekalo totéž, co učinili kněz a levita – vždyť Samařané a Židé se již po staletí nenávidí (srov. L 9,53; Jn 4,9). Avšak nastane pravý opak. Je *pohnut soucitem* (v řeckém textu *esplagchnisthé*, tedy sloveso vyjadřující mateřskou milosrdnou lásku Jahveho k člověku, srov. výklad podobenství O ztraceném synu; jelikož evangelisté tohoto slova často používají o slitovávající se lásce Ježíšově, církevní otcové v postavě Samařana viděli samotného Ježíše). Samařan ukazuje, co to znamená milovat až do krajnosti. Dlouhý popis jeho jednání ostře kontrastuje s lapidárním *uviděl a vyhnul se mu* kněz a levita. Samařan nejedná z nadpřirozených pohnutek nebo poslušnosti k přikázání; a přesto jeho lidské jednání ztělesňuje jednání Boží a činí to, co je jádrem Zákona.

Zákoník se ptal: *A kdo je můj bližní?*, tzn. *Koho musím podle Zákona milovat?* Kde jsou hranice povinnosti milovat? Ježíš však otázku obrací naruby: *Který z těch tří* byl *bližním?* (v. 36). Překonává kazuistické hledisko zákoníkovy otázky. Slovo *bližní* není vázáno na právní definici, ale je výrazem konkrétní milosrdné lásky, která překonává veškeré meze!

Jako bližní se tedy prokazuje muž ze Samařska (v. 37). To přiznává i tázající se učitel Zákona. Nechce sice jako Žid nenáviděného Samařana ani jmenovat, ale musí ho dát za příklad: *Ten, který mu prokázal milosrdenství.* Ježíš odpovídá *Jdi a jednej také tak*. V řeckém textu Ježíš používá stejného slova jako zákoník. Oč jiného než o *prokazování lásky* by zde mělo jít?

Závěr

Vrcholem smyslu celé perikopy u Marka bylo spojení lásky k Bohu a lásky k člověku. U Lukáše je ve dvoj-přikázání právě díky uvedení vysvětlujícího příkladného příběhu řeč (téměř) výhradně o prokazování bliženecké lásky. Ježíš definuje bližního na základě soucitu vůči tomu, kdo je v nouzi. Láska k Bohu se ukazuje především v každodenním jednání jako bliž-

ní. Lukáš toto konkrétní jednání křesťana vyzdvihuje velmi často, např. v 8,21 jsou dáváni za příklad ti, kteří *slyší Boží slovo a podle něho jednají*. Nejdůležitější paralelu k hlavnímu přikázání však nacházíme v 18,18–30, kde se bohatý muž – právě tak jako zákoník v 10,25 – ptá: *Co mám dělat, abych měl podíl na věčném životě?*

Znamená však naše podobenství to, že pro Lukáše se láska k Bohu dokonale naplňuje v lásce k bližnímu? Lukáš je tedy zastáncem čistě sociálního humanismu? Abychom mohli odpovědět, musíme číst evangelium dále. *Jedno* místo v Písmu nikdy nevypovídá o celém poselství. Následující vyprávění o Martě a Marii (10,38–42) ukazuje, že jsou situace, ve kterých musí být *naslouchání Božímu slovu* upřednostněno před činností.

Nakonec ještě vyzvedněme několik bodů:

Učiteli Zákona – a stejně tak možná i nám – v žádném případě nescházely znalosti. Uměl jak dát odpověď na svou vlastní otázku po správném jednání, tak učinit správný závěr příběhu. A dokonce se – opět teoreticky – chtěl za svou otázku ospravedlnit. Jeho problémem je *jednání*.

Láska k bližnímu nespočívá jen v tom, že mám rád všechny lidi (to jistě také), ale z toho, že se druhým (ve zcela konkrétní situaci) jako bližní prokazuji. Tento pohled na křesťanskou lásku k bližnímu osvobozuje od komplexu *neustále muset někomu pomáhat*. Nejde o *muset pomáhat*, ale o *moci pomáhat*. Zůstaneme-li u našeho obrazu: Samařan nejde zraněného hledat, ale přispívá k tomu, aby podle svých možností pomohl odstranit nouzi, se kterou se „náhodně" setkal. V jádru diskuse není to, zda onen raněný člověk je můj bližní. Jediná otázka je tato: Jsem mu bližním *já*? Nebo přesněji: *Stávám* se bližním?

Tak jako onen učitel Zákona, i my často odpověď na otázku *Jak mohu žít křesťansky?* známe. Přesto naše odpověď ještě nemusí být odpovědí na Lk 10,25: *Co mám dělat, abych měl podíl na věčném životě?* Poznání musí být posunuto: *Jednej tak a budeš žít.*

Podobenství však má ještě jeden rozměr, který rádi připomínají církevní otcové. Ti vidí v Samařanovi Ježíše a ve zbitém člověku toho posledního a hříšníka, třeba právě mne.

Použitá literatura

G. Rossé, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Città Nuova, Roma 1995, str. 405–411.

R. Unfried, *Nový zákon I/5. Evangelium podle Lukáše*, Teologická fakulta Jihočeské university, České Budějovice 2001, str. 9–12.

10. Podobenství o ztracené ovci a dobrém pastýři

(Mt 18,10–14)

Text

[10]Mějte se na pozoru, abyste nepohrdali ani jedním z těchto maličkých. Pravím vám, že jejich andělé v nebi jsou neustále v blízkosti mého nebeského Otce. [11]Vždyť Syn člověka přišel spasit, co zahynulo.

[12]Co myslíte? Má-li někdo sto ovcí a jedna z nich zabloudí, nenechá těch devadesát devět na horách a nejde hledat tu, která zbloudila? [13]A podaří-li se mu ji nalézt, amen, pravím vám, bude se z ní radovat víc než z těch devadesáti devíti, které nezabloudily.

[14]Právě tak je vůle vašeho nebeského Otce, aby nezahynul jediný z těchto maličkých.

Kontext a struktura

Pod podobenstvím o dobrém pastýři si obvykle představujeme Ježíšova slova o sobě jako dobrém pastýři z 10. kapitoly Janova evangelia. Tam se však nejedná o podobenství v tom smyslu, v jakém chceme pojmout tuto brožuru, a jednak je Janova teologie trochu komplikovanější. Ježíš zde mimo jiné říká: *Já jsem dobrý pastýř; znám své ovce a ony znají mne, tak jako mě zná Otec a já znám Otce. A svůj život dávám za ovce. (...) Proto mě Otec miluje, že dávám svůj život, abych jej opět přijal. Nikdo mi ho nebere, ale já jej dávám sám od sebe. Mám moc svůj život dát a mám moc jej opět přijmout. Takový příkaz jsem přijal od svého Otce* (J 10,14–15.17–18). To jsou myšlenky velice blízké úvodu a závěru krátkého podobenství o ztracené ovci v Matoušově evangeliu: *Vždyť Syn člověka přišel spasit, co zahynulo. (...) Právě tak je vůle vašeho nebeského Otce,*

aby nezahynul jediný z těchto maličkých (Mt 18,14). Budeme se tedy zabývat tímto Matoušovým podobenstvím, které je krásnou ilustrací Ježíšových slov u Jana. (Podobenství o ztracené ovci uvádí také Lukáš v 15,3–7. Zde se nachází v kontextu kapitoly o ztracených a nalezených, o kterých jsme si povídali již při rozboru Podobenství o ztraceném synu. V Lukášově evangeliu má proto podobenství jiný význam než u Matouše. Ovečka zde symbolizuje ztraceného a nalezeného hříšníka, kterého Ježíš – pastýř hledá, a v tom se podobá podobenství O nalezeném synu.)

Podobně jako Podobenství o nemilosrdném služebníku, kterým jsme se už zabývali, je naše podobenství součástí Matoušovy 18. kapitoly, nazývané Magna Charta života církevní komunity. Je však součástí první části Ježíšovy řeči (v. 1–20), která chce dát odpověď na otázku *Kdo je vlastně největší v království nebeském?* (v. 1). Celá odpověď je spojena jedním tématem dítěte (v. 2–5) a maličkého (v. 6–14), tedy bratra (v. 15n). *Dítě* však zde není symbolem bezhříšnosti nebo závislosti na rodičích, ale spíše společenské bezvýznamnosti. Od v. 6 se již nemluví o dítěti, nýbrž o *maličkých*. Ani toto slovo však neznamená *dítě*, nýbrž je symbolem pro toho, kdo je v komunitě bezvýznamný, poslední, slabý, odstrčený.

Důležitost každého učedníka, tedy *maličkého*, je zdůrazněna jeho důležitostí pro Otce, a to za pomoci odvolávky na anděly maličkých a podobenství o ztracené ovci: *Právě tak je vůle vašeho nebeského Otce, aby nezahynul jediný z těchto maličkých.*

Výklad

Mějte se na pozoru, abyste nepohrdali ani jedním z těchto maličkých (v. 10). Sloveso *pohrdat* v řeckém textu doslova znamená *smýšlet nebo jednat nízce*, a to s *ani jediným*! Tento příkaz je posílen tím, že *i jejich andělé v nebi jsou neustále v blízkosti nebeského Otce*. V řeckém textu jsou však tato slova daleko silnější: *jejich andělé neustále hledí na tvář mého nebeského Otce*. (V jedné mešní prefaci o Kristu dokonce říkáme *skrze něho andělé hledí na tvou tvář.*) Pouze andělé jsou schopni hledět Bohu do tváře a nezemřít, a jestliže andělům tak na

každém učedníkovi záleží, tím spíše by učedníkům mělo záležet jeden na druhém.

Ježíšovo *co myslíte?* (v. 12) je výzvou vzít tuto skutečnost velice vážně. Obraz Božího lidu jako bloudícího stáda je ve SZ velice častý, snad nejznámějším je ten v Ez 34. Důvodem zabloudění jedné z ovcí v našem podobenství je zřejmě chování ostatních učedníků (v. 12) a radost z jejího nalezení (v. 13) je výrazem nesmírné důležitosti, kterou každý učedník pro Otce má (v. 14). Ježíš dává v podobenství důraz na pastýřovo hledání a konečnou radost, jako by chtěl svým kritikům říct: takový je Bůh, takovou cenu pro něj má každý člověk a tak se z něj raduje! Matoušův pastýř nehledá ovečku – hříšníka (jako u Lukáše), nýbrž ovečku pomýlenou, bloudící. A je *vůlí* Ježíšova nebeského Otce, aby se mu neztratila.

Závěr

Závěrem bychom myšlenku tohoto podobenství mohli osvětlit kontextem toho, co bezprostředně následuje: *Když tvůj bratr zhřeší, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima; dá-li si říci, získal jsi svého bratra. Nedá-li si říci, přiber s sobě ještě jednoho nebo dva, aby ‚ústy dvou nebo tří svědků byla potvrzena každá výpověď'. Jestliže ani je neuposlechne, oznam to církvi; jestliže však neuposlechne ani církev, ať je ti jako pohan nebo celník* (Mt 18,15–17).

Již z českého překladu je zřejmé, že jsme si navykli tento text chápat příliš tvrdě a ve zjevném rozporu s předchozím podobenstvím o ztracené ovečce a dobrém pastýři. Posuďte sami:

Pokárej se řekne řecky *elenxon*, ale znamená především *vyjevit* či *dokázat*, nikoli hned *kárat* či *trestat* (i tento význam slovo má, ale jak *kárat* tak *trestat* jsou významy odvozené). Tedy: *Prober to s bratrem mezi čtyřma očima.* Slovem *pokárej* však celý text hned od počátku dostane ono tvrdé a nemilosrdné zabarvení. *Dá-li si říct* je trochu zúžením řeckého *jestliže tě slyší*, protože slovo *akouein* znamená poslouchat, co druhý říká, naslouchat mu, chápat jej, vyslyšet ho. K tomu je potřeba se naladit, k tomu je potřeba vytvořit společenství (a třeba spolu

vypít trochu vína, protože *slyšet slovo* pro Žida znamená *prožít událost*), a tak *získat svého bratra* je krásné jako vydobýt zrno ze suché země. Avšak co když si nedá říct?

Na milého bratra tedy vtrhnou další dva nebo tři chlapi (svědectví ženy nemělo žádnou cenu...). Čeká je totiž velký, náročný, ale krásný úkol: vytvořit se svým bratrem *symfonii*, souznění, společenství (viz v řeckém textu o dva verše dál, Mt 18,19), a nikoli soudní tribunál. Jak totiž z celého kontextu 18. kapitoly vyplývá (a jak jsme si řekli), cena jednoho, i toho posledního bratra, je tak veliká, že *jeho andělé neustále hledí na tvář nebeského Otce* (Mt 18,10, v řeckém textu) a jeho vůlí je, aby ani ten poslední – jako zatoulaná ovečka – nebyl ztracen (Mt 18,12–14)!

Jestliže ani je neuposlechne je v českém textu protikladem slov *dá-li si říct*. O *symfonii*, souznění, nemůže být ani řeči, a jde do tuhého; vidíme jakýsi přísnější posun: „Ty ty ty, už tak trochu s tebou ztrácíme trpělivost!“ Ne tak ovšem v řečtině. Protikladem slova *akouein* je zde *parakouein*. To neznamená v prvé řadě *neuposlechnout*, nýbrž *pře-slechnout*, *ne-všimnout si* (*para-akouein*), zkrátka slyšet něco jiného, být někde jinde, *nevytvořit symfonii, a proto* neuposlechnout. Takže jsme neuspěli, společenství nedokázalo vytvořit tolik lásky, co bylo potřeba k získání bratra. Je třeba jít před celou komunitu – snad ta bude mít lásky více.

Slovo komunita, církevní obec, nebo-li *ekklesia*, společenství povolaných, vyvolených, se v evangeliích vyskytuje pouze 2x, a to jen u Matouše. Uprostřed ní je neustále přítomen sám Pán. Ale co když ani tehdy bratra nezískáme, třeba proto, že máme málo lásky?

Jestliže však neposlechne ani církev, ať je ti jako pohan nebo celník je, jak vidíme, překladem dosti hrubým. Ale ať: bratr je tedy k církvi hluchý, je prostě mimo, je někde jinde (je neustále tím, který je v postoji *para-akouein*), my máme pravdu a my jsme ti lepší. On mezi nás nepatří a patřit nechce. Co tedy s ním? Někam jej vyhnat nebo odstavit? Z celého nepřátelského tónu naší perikopy to jakoby tak nějak vyznívá, ale přesto nám to jaksi neladí s bezprostředně předcházejícím Ježíšově podobenství o hledání zbloudilé ovečky. Cožpak nenechá ostatních sto být a nezajímá jej právě tento bratr?

I tady je řecký text trošičku (ale přitom podstatně) jiný než český. Řecká slova *ethnikos* (pohan) a *telónés* (celník) jsou totiž opatřena *určitými členy*, které v češtině nepoužíváme; a dále, mezi oběma slovy není vylučovací spojka *nebo*, nýbrž souřadné *a*. Měli bychom proto náš text snad přesněji – i když trochu neobvykle – přeložit takto *ať je pro tebe jako* onen *pohan* a onen *celník*.

To však znamená, že *onen pohan a celník* je konkrétní postavou, kterou posluchači evangelia již dobře znají. Kdo to je? Oním celníkem může být Matouš, kterému Ježíš prokázal milosrdenství (srov. Mt 9,9). Tedy i tento bratr nechť je předmětem vašeho milosrdenství.

Vrátíme-li se k podobenství, Ježíšovo srovnání 1:99 se může zdát přehnané – a jistě schválně přehnané je. Chce silně zdůraznit, jakou cenu má každý – i ten nejhorší – učedník pro Ježíšova Otce. Někdy se i my můžeme dostat do situace, kdy budeme-li skutečně chtít dokázat svému bratru, jakou cenu pro Boha (a pro nás) má, musíme i my *jednat přehnaně*. Jak říká Don Bosco: *Nestačí, že chlapce milujete. Oni musí cítit, že je milujete.*

Použitá literatura

M. LIMBECK, *Matthäus-Evangelium*, SKK NT 1, Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1986, str. 229–230.

D. A. HAGNER, *Matthew 14–28*, WBC 33B, Word Books, Dallas 1993, str. 524–528.

D. J. HARRINGTON, *Evangelium podle Matouše*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2003, str. 293–294.

Tématka ’04

Ladislav Heryán, SDB
Vydala Salesiánská provincie Praha
jako svou 15. publikaci. Praha 2004
Odpovědný redaktor Vladimír Kopřiva, SDB
Sazba Miroslav Palíšek, SDB
Ilustrace Klárinka Jelínková